

Bedir Esirlerine İlişkin Biyografik Verilerin Tespit ve Değerlendirmesi*

Determination and Evaluation of Biographical Data on the Captives of Badr

Raziye Gül Güzeş

Arş.Gör., Gaziantep Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, İslam Tarihi Anabilim Dalı, Gaziantep, Türkiye
Res.Assist., Gaziantep University, Faculty of Theology, Department of Islamic History, Gaziantep, Türkiye

rgulguzes@gmail.com | <https://orcid.org/0000-0002-5623-3431>

Article Type / Makale Tipi
Research Article / Araştırma Makalesi

Article Information / Makale Bilgisi
Received / Geliş Tarihi: 25.08.2023
Accepted / Kabul Tarihi: 18.12.2023
Published / Yayın Tarihi: 31.12.2023

DOI: 10.31591/istem.1350234

Cite as / Atıf: Güzeş, Raziye Gül. "Bedir Esirlerine İlişkin Biyografik Verilerin Tespit ve Değerlendirmesi". *İstem* 42 (2023), 209-238. <https://doi.org/10.31591/istem.1350234>

Plagiarism / İntihal: *This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software. / Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi.*

Copyright / Telif Hakkı: "This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC 4.0) / Bu makale Creative Commons Atıf-GayriTicari- 4.0 (CC BY-NC 4.0) Uluslar arası Lisansı altında lisanslanmıştır."

Ethical Statement / Etik Beyan: * This article is revised and produced from the first part of the master's thesis entitled "The Captives of Badr and Their Attitude and Behavior After the Battle of Badr" by Raziye Gül Güzeş in Necmettin Erbakan University Institute of Social Sciences in 2023 under the supervision of Assoc. Prof. Dr. Ali Dadan. / Bu makale, 2023 yılında Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Raziye Gül Güzeş tarafından Doç. Dr. Ali Dadan danışmanlığında "Bedir Esirleri ve Bedir Savaşı Sonrası Tutum ve Tavırları" başlıklı yüksek lisans tezinin birinci bölümünden gözden geçirilerek üretilmiştir.

Bedir Esirlerine İlişkin Biyografik Verilerin Tespit ve Değerlendirmesi

Öz

Bedir Gazvesi'nde Müslümanlar tarafından esir edilenlerin yetmiş, yetmişten fazla, yetmiş dört olduğu kaynaklarda geçmektedir. Yetmiş sayısı, kesretten kinaye olabileceği gibi, esir sayısının yaklaşık bir rakamla ifade edilmesi de söz konusu olabilir.

Araştırmamızda, Bedir'de esir edilen müşriklerin tespitinde Vâkıdî, İbn Hişâm ve Belâzürî listeleri temel alınmıştır. Zira diğer kaynaklar da ilk siyer müellifleri olan bu tarihçilerin listelerinden hareket etmiştir. Bu eserlerdeki listelerden esirlerin isimleri tespit edilmiş, sonrasında onlarla ilgili bilgiler aktarılmıştır. Kabilelerine göre tasnif edilen başlıklar altında esirler hakkındaki bilgilere yer verilmiştir. Ardından, esirlerden olduğu hâlde listelerde yer almayan isimler ayrı bir başlık altında eklenmiştir. Yine listelerde bulunmama birlikte bazı rivayetlerde esir olduklarına dair işaret bulunan ancak bizim esirler arasında kabul etmediğimiz kimselere de değinilmiş, bu kimselerin neden esirlerden sayılamayacağı görüşü gerekçesiyle belirtilmiştir.

Esir isimlerini veren müellifler, esirleri kabilesinin başlığına göre tasnif etmişlerdir. Kabilelerin verilmiş sırası, Hz. Ömer'in divanda temel aldığı ve müelliflerin de takip ettiği "kabilenin Hz. Peygamber'e nesep itibarıyla yakınlığı" durumuna göre belirlenmiştir. Halif ve mevlâlar, hilf ve velâ bağı kurdukları kabilenin içerisinde yer almıştır. Araştırmamızda da esirler hakkında biyografik bilgilerin derlendiği kısımda bu yöntem takip edilmiştir.

Yapılan bu araştırmada; Vâkıdî, İbn Hişâm ve Belâzürî'deki esir listeleri bir araya getirilerek -ve listelerde yer almadığı hâlde esirlerden kabul edilmesi gerektiğini düşündüğümüz kişiler de eklenerek- yetmiş bir esire ulaşılmıştır ancak içlerinde isimleri tespit edilemeyen kişiler mevcuttur. Bazılarının ise isimleri bilinmekle birlikte; nisbe, künye, soy bilgileri bulunmamakta veya bu kişiler sadece Bedir esirleri kısmında yer almaktadır, sonraki dönemlerle ilgili, haklarında bilgiye ulaşılamamaktadır. Kureyş'e mensup -Bedir Savaşı'na katılmayan Benî Adî ve Benî Zühre hariç- kabile kollarının hepsinden esirler olduğu görülmektedir. Esirler arasında, toplumun farklı sosyal konularından kimseler vardır. Eşrâf ve hürlerin yanında; halif, mevlâ ve kölelerden savaşa katılıp esir alınanlar olmuştur.

Anahtar Kelimeler: İslam Tarihi, Siyer, Bedir Savaşı, Esir, Fidyeye

Determination and Evaluation of Biographical Data on the Captives of Badr

Abstract

In the Battle of Badr, it is mentioned in sources that the number of captives taken by the Muslims was seventy or more, and some sources indicate seventy-four. The number seventy might be symbolic, suggesting abundance, or it could represent an approximate count of captives.

In our work, the lists provided by Vâkıdî, Ibn Hisham, and Belâzürî regarding the captives captured in the Battle of Badr were taken as the basis. Other sources have also relied on the lists of these early biographers. Names of captives were identified from these works' lists, and then information about the captives was presented. Information about the captives was provided under headings classified according to their tribes. Subsequently, a separate heading was added for names not listed but known to have been captives. Additionally, individuals not listed but hinted to have been captives in some accounts, yet not considered captives in our study, were also mentioned, along with reasons for why these individuals are not considered captives.

The authors who provided the names of captives classified them according to their tribal affiliations. The order of tribes is based on the "proximity of the tribe to Prophet Muhammad in terms of lineage" a sequence that was adopted by Caliph Umar and followed by the authors. Caliphs and freed slaves were included within their respective tribal affiliations. In our study, in the section where biographic information about the captives is compiled, this method was also followed.

In this research, by combining the captive lists from the works of historians like Vâkıdî, Ibn Hisham, and Belâzürî, and including individuals whom we consider should be considered captives but are not listed, a total of seventy-one captives are reached. However, there are individuals whose names cannot

be identified among them. Some captives, though their names are known, lack detailed information such as lineage or titles, and these individuals are only mentioned in the context of the Bedr captives, with no further information available about later periods. Among the captives are individuals from various social positions within society. Alongside nobles and free people, there are also individuals who were companions, freed slaves, or slaves who participated in the battle and were captured.

Keywords: *Islamic History, Sira, Battle of Badr, Captive, Ransom.*

Giriş

Mekkeliler, Bedir Savaşı sonrası geride, bir rivayete göre 70 ölü, 70 esir; başka bir rivayete göre 70'ten fazla ölü, 70'ten fazla esir bırakmışlardır.¹ Bedir'de ölen müşriklerin büyük bir kısmını, İslâm'a karşı en çetin mücadeleyi yürüten isimler oluşturmaktadır. Utbe b. Rebîa, Şeybe b. Rebîa, Ümeyye b. Halef ve Ebû Cehil b. Hişâm bu isimlerdendir.² Kureyş ileri gelenlerinden Zem'a b. Esved, Ebü'l-Bahterî Âs b. Hişâm, Nübeyh b. Haccâc, Münebbih b. Haccâc da Bedir'de ölenler arasında yer almaktadır.³ Kureyş'in ileri gelenlerinin ölmesi, intikam hislerini tetiklemiş, ancak zamanla Kureyş'in İslâm'a karşı direniş gücünün azalmasına ve nihayetinde ortadan kalkmasına da zemin hazırlamıştır. Zira ilk dönemden beri İslâm'a muhalifet edenlerin, Müslümanlara en sert yollarla müdahale edenlerin başını bu isimler çekmişti.

Savaşta birçok kabile, ölü ve esirler bırakmış ve bu olay, Mekke'de büyük yankı uyandırmıştır. Bu durum, sadece bir veya birkaç kabileyi değil, neredeyse tüm Kureyş kabilelerini etkilemiştir. Kayıpların kabilelerin hepsine şamil olması, Kureyş'in karşı karşıya kaldığı güç kaybının da önemli bir göstergesidir. Çünkü Bedir'de ölen müşriklerin birçoğu kabilelerinin ileri gelen adamlarından, nüfuzlu kimselerdendir. Lider kadrosundan olan bu kimseler, İslâm'ın en şiddetli muhalifleridir. Bedir'e katılan müşrik liderlerin isimlerinden haberdar olan Hz. Peygamber'in "İşte bu, Mekke'dir. Ciğerparelerini size göndermiştir."⁴ sözü, bahsi geçen lider kadronun Kureyş için ne kadar önem taşıdığına işaret eder. Mekke müşrikleri Bedir'den sonra ciğerparelerini kaybetmiş, Müslümanlara karşı mücadeleyi tahrik eden, savaşı organize eden mele' takımını yitirmiştir. Bu savaşla birlikte, Kureyş Müslümanlara karşı prestij kaybetmeye başlamıştır.

1. Bedir'de Esir Düşen Mekkeliler

Bedir Savaşı'nda esir düşen Mekkelilerin sayısıyla ilgili kaynaklar arasında

¹ Ebû Abdullah Muhammed b. Ömer b. Vâkıd el-Esemî Vâkıdî, *el-Megâzî*, thk. Marsden Jones (Beyrut: Dârü'l-A'lemî, 1989), 1/144.

² Ebû Muhammed Cemâlüddin Abdülmelik İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, thk. Taha Abdürreâûf Sa'd (Şeriketü't-Tıbbâati'l-Fenniyyeti'l-Müttehîde, ts.), 2/203.

³ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/208.

⁴ Vâkıdî, *el-Megâzî*, 1/53.

farklı bilgiler bulunmaktadır. Genel bilgiye göre, esir sayısı ile alakalı 49,⁵ 70,⁶ 70'ten fazla, 74⁷ rakamları verilmektedir. Ancak isimler belirtilirken, tüm esir isimlerinin kayıtlarda yer almadığı gözlemlenmektedir. İbn İshak, ulaştığı esirlerin isimlerini 43 olarak belirtirken,⁸ Vâkıdî 46 esirin ismini zikretmiş,⁹ Belâzürî ise 29 esirin ismini vermiştir.

En kapsamlı liste İbn Hişâm'ın eserinde bulunmaktadır. İbn İshak'ın isim listesi de İbn Hişâm'ın eserinde yer almaktadır ve bu listede 42 kişi vardır. İbn Hişâm, İbn İshak'ın "Bize ulaşan 43 isim bunlardır." dediğini belirtmekle birlikte, listede bir kişinin adının geçmediğini ifade etmektedir.¹⁰ İbn Hişâm, öncelikle bu isimlere değindikten sonra İbn İshak'ın zikretmediği 23 esiri listeye ilave etmektedir. Bu şekilde, İbn Hişâm'ın belirttiği esir sayısı 65'e çıkmaktadır.

1.1. Üç Müellifin¹¹ Listelerinde Yer Alan Ortak İsimler

Akıl b. Ebû Tâlib, Nevfel b. Hâris, Sâib b. Ubeyd, Ubeyd b. Amr b. Alkame,¹² Hâris b. Ebû Vecze,¹³ Amr b. Ebû Süfyân, Ebû'l-Âs b. Rebî', Amr b. Ezrak, Ebû'l-Âs b. Nevfel b. Abdüşems, Adî b. Hıyâr, Osman b. Abdüşems, Ebû Sevr, Ebû Azîz b. Umeyr, Esved b. Âmir, Sâib b. Ebû Hubeyş, Ümeyye b. Ebû Huzeyfe b. Muğîre,¹⁴ Velîd b. Velîd b. Muğîre, Osman b. Abdullah, Sayfî b. Ebû Rifâa, Muttalib b. Hantab, Hâlid b. A'lem, Abdullah b. Übey b. Halef, Ebû Azze Amr b. Abdullah, Vehb b. Umeyr b. Vehb, Süheyl b. Amr.¹⁵

⁵ Vâkıdî, *el-Megâzi*, 1/144. Vâkıdî, "sayılan esirlerin" 49 olduğuna dair bu görüşü zikretmiştir. Sayılan esirlerden maksat, isimleri ulaşan ve listede yer verilen esirler olabilir.

⁶ Vâkıdî, *el-Megâzi*, 1/144; İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/256; Ebû'l-Hüseyn el-Kuşeyrî en-Nisâbü'rî Müslim b. el-Haccâc Müslim, *Sahih-i Müslim*, thk. Muhammed Fuâd Abdülbâkî (Kahire: Dâru İhyai'l-Kütübî'l-Arabiyye, 1955), "el-Cihâd ve's-Siyer", 58.

⁷ Vâkıdî, *el-Megâzi*, 1/144.

⁸ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/258.

⁹ Sayılan esirlerin 49 olduğunu söyleyen Vâkıdî, listesinde 46 esir ismi vermektedir. İsmi verilmeyen üç kişi; Nadr b. Hâris, Ümeyye b. Halef ve Ali b. Ümeyye b. Halef olabilir. Bu üç isim esir alındıktan sonra öldürülenlerdendir. Bk. Vâkıdî, *el-Megâzi*, 1/83, 107, 114.

¹⁰ İsmi geçmeyen kişi, Abbas b. Abdülmuttalib'dir. Abbâsîler dönemi müellifleri olan İbn İshak ve İbn Hişâm, Abbâsîlerin atası olan Abbas b. Abdülmuttalib'i esir listesinde vermeye çekinmiş, işaret yoluyla sayıya dâhil etmiş olmalıdırlar.

¹¹ Üç müellif; esir isimlerinin tespitinde eserlerine başvurduğumuz Vâkıdî, İbn Hişâm ve Belâzürî'dir.

¹² İbn Hişâm'da "Numan b. Amr b. Alkame" olarak geçmektedir. Bk. İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/257.

¹³ İbn Hişâm İbn İshak'tan naklen belirtilen şekilde verirken, kendi görüşünün İbn Ebû Vehre olduğunu söylemektedir. Bk. İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/257. Belâzürî Hâris b. Ebû Vecre şeklinde vermektedir. Bk. Ebû'l-Abbas Ahmed b. Yahyâ b. Câbir Belâzürî, *Ensâbü'l-eshrâf*, thk. Riyaz Ziriklî - Süheyl Zekkâr (Beyrut: Dârü'l-Fikir, 1996), 1/301.

¹⁴ Belâzürî'de "Ümeyye b. Muğîre b. Huzeyfe" olarak geçmektedir. Bk. Belâzürî, *Ensâbü'l-eshrâf*, 1/302.

¹⁵ Verilen isimlerde Vâkıdî'de geçen yazım esas alınmış, diğer müelliflerde yazım farklılıkları varsa dipnotlarda belirtilmiştir. İsimler için bk. Vâkıdî, *el-Megâzi*, 1/138-143; İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/257-258; Belâzürî, *Ensâbü'l-eshrâf*, 1/301-305.

1.2. İki Müellifin Listelerinde Yer Alan İsimler

Vâkıdî ve -İbn İshak'tan naklen- İbn Hişâm'ın listelerinde bulunan ortak isimler:¹⁶ Utbe,¹⁷ Ebû Rişe, Ukbe b. Hâris,¹⁸ Hâris b. Âiz,¹⁹ Sâlim b. Şemmâh, Hâlid b. Hişâm b. Muğîre, Osman b. Abdullah b. Muğîre, Kays b. Sâib,²⁰ Ebü'l-Münzir b. Ebû Rifâa, Ebû Atâ Abdullah b. Ebü's-Sâib, Rebîa b. Derrâc, Fâkih, Ebû Vedâa b. Du-beyre, Ferve b. Huneys,²¹ Haccâc b. Hâris b. Sa'd,²² Abd b. Zem'a b. Kays, Abdüluzzâ (Abdurrahman)²³ b. Meşnû', Tufeyl b. Ebû Kuney', İbn Cahdem.²⁴

Vâkıdî ve Belâzürî'nin listelerinde bulunan ortak isimler:²⁵ Ukbe b. Ebû Muayt,²⁶ Mâlik b. Abdullah b. Osman.²⁷

İbn Hişâm ve Belâzürî'nin listelerinde bulunan ortak isimler:²⁸ Huveyris b. Abbâd.²⁹

1.3. Bir Müellifin Listesinde Yer Alan İsimler

Sadece İbn Hişâm'ın listesinde bulunan isimler:³⁰ Akîl b. Amr, Temîm b. Amr, Temîm b. Amr'ın oğlu, Hâlid b. Esîd b. Ebü'l-İs, Ebü'l-Arîd Yesâr, Nebhân, Ubeydullah b. Humeyd, Akîl, Müsâfi' b. İyâd, Câbir b. Zübeyr, Amr b. Übey b. Halef, Ebû Rûhm b. Abdullah, Benî Cumah'ın bir halîfi, Ümeyye b. Halef'in bir mevlâsı, Nistâs, Ebû Râfi', Eslem, Habîb b. Câbir, Sâib b. Mâlik, Şâfi', Şefî'

Sadece Belâzürî'nin listesinde bulunan isimler:³¹ Abbas b. Abdülmuttalib.

¹⁶ Bk. Vâkıdî, *el-Megâzî*, 1/138-143; İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/257-258.

¹⁷ İbn Hişâm, bu ismi İbn İshak'tan nakletmemiş; İbn İshak'ın listesine ek olarak yazdığı isimler arasında bu isme yer vermiştir. Bk. İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/259.

¹⁸ İbn Hişâm'da "Ukbe b. Abdülhâris" olarak geçmektedir. Bk. İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/257.

¹⁹ İbn İshak'tan naklen "Huveyris b. Abbâd" ismini veren İbn Hişâm, kendi görüşüne göre bu kişinin Hâris b. Âiz olduğunu söylemektedir. Bk. İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/257.

²⁰ İbn Hişâm, bu ismi İbn İshak'tan nakletmemiş; İbn İshak'ın listesine ek olarak yazdığı isimler arasında bu isme yer vermiştir. Bk. İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/259.

²¹ İbn Hişâm'da "Ferve b. Kays" olarak geçmektedir. Bk. İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/258.

²² İbn Hişâm'da "Haccâc b. Kays b. Adî b. Sa'd" olarak geçmektedir. Bk. İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/258.

²³ İsmi Abdüluzzâ'yken Müslüman olduktan sonra "Abdurrahman" olarak isimlendirilmiştir.

²⁴ İbn Hişâm'da "Utbe b. Amr b. Cahdem" olarak geçmektedir. Bk. İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/258.

²⁵ Bk. Vâkıdî, *el-Megâzî*, 1/138-143; Belâzürî, *Ensâbü'l-eshrâf*, 1/301-305.

²⁶ Esir alındıktan sonra öldürülmüştür. Vâkıdî ve Belâzürî, Ukbe'yi Bedir'de ölenler arasında da söylemiştir. Bk. Vâkıdî, *el-Megâzî*, 1/148; Belâzürî, *Ensâbü'l-eshrâf*, 1/297. İbn Hişâm, esirler arasında söylememiş, Bedir'de ölenler arasında ismini vermiştir. Bk. İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/252.

²⁷ Esir alındıktan sonra Medine'deyken vefat etmiştir. Vâkıdî'de verilen şekliyle "Mâlik b. Abdullah", Belâzürî'de "Mâlik b. Ubeydullah" olarak geçmektedir. Bk. Belâzürî, *Ensâbü'l-eshrâf*, 1/302. İbn Hişâm "Mâlik b. Ubeydullah" ismini Bedir'de ölenler arasında vermiştir. Bk. İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/256.

²⁸ Bk. İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/257; Belâzürî, *Ensâbü'l-eshrâf*, 1/302.

²⁹ İbn İshak'tan naklen "Huveyris b. Abbâd" olan bu kişi, İbn Hişâm'ın kendisine göre "Hâris b. Âiz"dir. Bk. İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/257.

³⁰ İbn Hişâm, bu isimleri İbn İshak'tan nakletmemiş; İbn İshak'ın listesine ek olarak yazdığı isimler arasında bu kişileri söylemiştir. Bk. İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/259.

³¹ Bk. Belâzürî, *Ensâbü'l-eshrâf*, 1/302.

2. Kabilelerine Göre Bedir Esirleri

2.1. Benî Hâşim'den Esir Edilenler

Abbas b. Abdülmuttalib: Bedir Savaşı ve esirlerle ilgili rivayetlerden Abbas b. Abdülmuttalib'in de esirler arasında olduğu anlaşılmaktadır. Fakat İbn İshak, İbn Hişâm ve Vâkıdî'nin verdiği esir isimleri listesinde yer almamaktadır. Bu durum, Abbâsîler dönemindeki tarih yazıcılığının müelliflere tesiri nedeni ile açıklanabilir. Bazı Abbâsî tarihçileri, iktidarda olan Abbâsîlerin atası olan Abbas b. Abdülmuttalib'i, İslâm'a muhalefet eden Kureys'in esirleri arasında açık bir şekilde göstermek istemediklerinden, bu listelerde onun ismine yer vermemişlerdir. Gerek Belâzürî'nin verdiği esir listesine gerekse diğer kaynaklarda da nakledilen başka rivayetlere bakıldığında ise, Abbas b. Abdülmuttalib'in Bedir esirlerinden olduğu görülmektedir.

Künyesi Ebû'l-Fazl olan Abbas b. Abdülmuttalib, Hz. Peygamber'in amcasıdır. Hz. Peygamber'in babası Abdullah'ın baba bir kardeşidir. Abbas b. Abdülmuttalib'in annesi Nüteyle bt. Cenâb'dır.³²

Abbas b. Abdülmuttalib, Fil Vakası'ndan iki veya üç yıl önce³³ dünyaya gelmiştir. Dolayısıyla Hz. Peygamber'den iki ya da üç yaş büyüktür.

Bedir Savaşı'na, Benî Hâşim'in diğer fertleri Nevfel b. Hâris, Akîl b. Ebû Tâlib gibi, Ebû Cehil'in kışkırtması ve zorlamasıyla kerhen katılmıştır.³⁴ Bu üç isim de, Bedir'de istemeyerek bulunmuş, esir edilmiş, sonraki dönemlerde İslâm'ı kabul etmiş ve muhacir olarak Medine'ye gelmiştir.³⁵

Kendisinden fidye alınarak esaretten kurtulan Abbas b. Abdülmuttalib'in Müslüman olduğu zamana dair çeşitli rivayetler bulunmaktadır. Daha önce Müslüman olması söz konusu olsa da Müslümanlığını ilan etmesi Mekke fethinin hemen öncesinde olmuştur.³⁶ Onun Bedir'den sonra Mekke'ye dönerek fetihden az bir süre öncesine kadar Mekke'de yaşamaya devam etmesi, Mekke'nin fethine yakın Müslüman olduğuna dair işaret sayılabilmekle birlikte; Kureys'in haberlerini Hz. Peygamber'e iletmek görevine bağlı stratejik bir adım olarak da düşünülebilir.

Hz. Peygamber (s.a.v.) ve Hulefâ-yi Râşidîn döneminde birçok olayda Abbas b. Abdülmuttalib'in ismine rastlanmaktadır. Hz. Osman'ın hilafeti zamanında 32/653 senesinde Medine'de vefat etmiştir.³⁷

³² Ebû Abdullah Muhammed b. Sa'd b. Menî' ez-Zührî İbn Sa'd, *et-Tabakatü'l-kübrâ* (Beyrut: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1990), 4/3.

³³ Ebû Ömer Cemâlüddin Yûsuf b. Abdullah b. Muhammed Kurtubî İbn Abdülber en-Nemerî, *el-İstîâb fi ma'rifeti'l-ashâb*, thk. Ali Muhammed el-Becavi (Beyrut: Dârü'l-Cil, 1992), 2/810.

³⁴ İbn Sa'd, *et-Tabakat*, 4/7.

³⁵ İbn Sa'd, *et-Tabakat*, 4/11.

³⁶ İbn Abdülber, *el-İstîâb*, 2/812.

³⁷ Ebû'l-Fazl Şihâbüddîn Ahmed b. Ali b. Muhammed İbn Hacer el-Askalânî, *el-İsâbe fi temyizi's-sahâbe*,

Akıl b. Ebû Tâlib: Hz. Peygamber'in amcası Ebû Tâlib'in oğlu olup Hz. Ali ve Hz. Ca'fer'in abisidir. Künyesi Ebû Yezîd'dir. Kendisine Ebû İsâ el-Hâşimî de denmektedir.³⁸ Annesi, Hz. Peygamber'in "Annemden sonra annemdir." iltifatına mazhar olan Fâtıma bt. Esed'dir. Akıl; Ebû Tâlib ve Fâtıma bt. Esed'in Tâlib'den sonraki çocuklarının en büyüğüdür.

Bedir'e kerhen katılanlardan olan Akıl, Hudeybiye yılında,³⁹ 8/629 senesinden önce,⁴⁰ 8/629 yılının başında⁴¹ Müslüman olmuştur. Muâviye'nin hilafet yıllarında Şam'da vefat eden Akıl hakkında İbn Cüreyc, Atâ'nın şöyle dediğini nakletmiştir: "Akıl b. Ebû Tâlib'i Arapların efendilerinden itibar edilen biri olarak gördüm."⁴²

Nevfel b. Hâris: Nevfel b. Hâris b. Abdülmuttalib, Hz. Peygamber'in amcası Hâris'in oğludur. "Ebû'l-Hâris" künyesiyle künyelenmiştir.⁴³

Müşrikler, insanları Bedir'e katılmaya zorladıklarında istemeyerek savaşa katılan Benî Hâşim ailesi içinde Nevfel b. Hâris de bulunuyordu. Savaşa doğru ilerlerken isteksizliğini ifade eden bir şiir dile getirdiği rivayet edilir. Müslüman olduğunda söylediği şiir de kaynaklarda yer alır.⁴⁴ Bu durum onun şiirle meşguliyetinin olduğunu göstermektedir.

Fidye ile esaretten kurtulduktan sonra Müslüman olarak Mekke'ye dönmüş, Hendek günlerinde Müslümanlığını ilan ederek Medine'ye hicret etmiştir.⁴⁵

Nevfel b. Hâris, Benî Hâşim'den Müslüman olanlardan yaşı en büyük olandır. Yaşı; amcaları Abbas ve Hamza'dan, kardeşleri Rebîa, Ebû Süfyân ve Abdüşems'ten daha ileridir. 15/636 senesinde, Hz. Ömer'in hilafete geçişinin ikinci yılında Medine'de vefat etmiştir.

Utbe: Benî Fihr kabilesine mensup olup Benî Hâşim'in halifidir.⁴⁶ Kaynaklarda künyesi ve nesep bilgisi geçmemekte, Benî Hâşim'den esir düşenler başlığında, kabilenin anlaşılması olarak ismine yer verilmektedir. Hakkında başka bir bildiren bahsedilmemektedir. Ancak Benî Hâris b. Fihr kabilesine mensup olan esirlerden bahsedilirken ismi geçen Utbe b. Amr b. Cahdem bu kişi olabilir. Zira orada

→

thk. Âdil Ahmed Abdülmecûd - Ali Muhammed Muavvaz (Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1995), 3/511.

³⁸ Ebû'l-Kâsım Sikatüddin Ali b. Hasan b. Hibetullah İbn Asâkir, *Târîhu medîneti Dimaşk*, thk. Muhibbüddin Ebi Said Ömer b. Garame el-Amri (Beyrut: Dârü'l-Fikr, 1995), 41/4.

³⁹ Ebû'l-Kâsım Abdurrahman b. Abdullah b. Ahmed Süheylî, *er-Ravzû'l-ünûf fi şerhi's-sîretü'n-nebeviyye li-İbn Hişâm*, thk. Ömer Abdüsselâm es-Selâmî (Beyrut: Dâru lhyâit'-Türâsi'l-Arabî, 2000), 5/217.

⁴⁰ İbn Asâkir, *Târîhu medîneti Dimaşk*, 41/4.

⁴¹ İbn Sa'd, *et-Tabakat*, 4/32.

⁴² İbn Sa'd, *et-Tabakat*, 4/32-33.

⁴³ Ebû'l-Hasan İzzeddin Ali b. Muhammed b. Abdülkerim İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-gâbe fi ma'rifeti's-sahâbe*, thk. Ali Muhammed Muavvaz - Âdil Ahmed Abdülmecûd (Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1994), 5/347.

⁴⁴ Bk. İbn Sa'd, *et-Tabakat*, 4/34.

⁴⁵ İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-gâbe*, 5/347.

⁴⁶ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/259.

bahsi geçen Utbe b. Amr b. Cahdem'in fidyelerini, halifi olduğu Abbas b. Abdülmuttalib'in ödediği bilgisi kaynaklarda yer almaktadır.⁴⁷ Kureyş'ten Benî Hâris b. Fihri kabilesine mensup olduğu için Benî Hâris b. Fihri esirleri arasında, Benî Hâşim'den Abbas b. Abdülmuttalib'in halifi olduğu için de Benî Hâşim'in esirleri arasında olmak üzere ismi iki defa geçmiş olmalıdır.

2.2. Benî Muttalib'den Esir Edilenler

Sâib b. Ubeyd: Künyesi Ebû Şâfi'dir.⁴⁸ Şâfi mezhebi kurucusu Muhammed b. İdris'in soyu Sâib b. Ubeyd'e dayanmaktadır ve Sâib'in oğlu Şâfi' b. Sâib'e nisbetle İmam Şâfi nisbesiyle meşhur olmuştur.⁴⁹

Benî Muttalib'den olan Sâib, Bedir'de Benî Hâşim'in sancağını taşıyan isimdir. Esir edilenler arasında o da yer almıştır. Fidyelerini kendisi ödemiş, esaretten kurtulmasının ardından Müslüman olmuştur.⁵⁰

Sâib b. Ubeyd, Hz. Peygamber'e benzetilen bir kimseydi. Annesi Şifâ bt. Erkam b. Nadle b. Hâşim b. Abdümenâf'tır, annesinin annesi Hâlîde bt. Esed b. Hâşim'dir ki bu hanım, Fâtıma bt. Esed'in kardeşi olduğundan Hz. Ali ve kardeşlerinin teyzesi olmaktadır.⁵¹

Sâib b. Ubeyd'in sonraki yaşamı ve vefatı konularında kaynaklarda bilgi yer almamaktadır.

Ubeyd b. Amr b. Alkame: İbn Hişâm İbn İshak'tan naklen "Nu'mân b. Amr b. Alkame b. Muttalib" olarak vermektedir.⁵² Ubeyd b. Amr b. Alkame'nin, malı olmadığı ve fidyelerini kimse getirmedikleri için fidyesiz serbest bırakıldığından başka bilgiye rastlanmamıştır.

Akîl b. Amr: Benî Muttalib'in halifidir.⁵³

Temîm b. Amr: Akîl b. Amr'ın kardeşi olan Temîm b. Amr da, onun gibi Benî Muttalib kabilesinin halifidir.

Temîm b. Amr'ın Oğlu: İsmi bilinmemekte, hakkında bilgi yer almamaktadır.

2.3. Benî Abdüşems'ten Esir Edilenler

Ukbe b. Ebû Muayt: Künyesi Ebû'l-Velîd olan Ukbe b. Ebû Muayt,⁵⁴ Hz. Pey-

⁴⁷ Bk. Ebû'l-Hüseyin Abdülbaki b. Kâni' b. Merzûk İbn Kâni', *Mu'cemü's-sahâbe*, thk. Ebû Abdurrahman Salâh b. Salim Mısrati (Medine: Mektebetü'l-Gurabai'l-Eseriyye, 1997), 1/95.

⁴⁸ İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, 2/165.

⁴⁹ İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, 2/506.

⁵⁰ İbn Abdülber, *el-İstâb*, 2/574.

⁵¹ İbn Hacer, *el-İsâbe*, 3/20.

⁵² İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/257.

⁵³ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/259.

⁵⁴ Belâzürî, *Ensâbü'l-esrâf*, 1/147.

gamber'e karşı gelmede ve İslâm düşmanlığında en azılı müşriklerden biridir. Bedir'e çıkarken, savaşa gitmek istemeyen insanları ikna etmede Ebû Cehil'le birlikte rol oynamıştır.

Bedir günü esir edilen Ukbe b. Ebû Muayt, diğer esirlere uygulanan fidye hükmünden muaf tutulan -diğeri Nadr b. Hâris olan- iki kişiden biridir. İslâm'a karşı yürüttüğü şiddetli düşmanlık, onun ölüme mahkûm edilme sebebidir. Bedir'den Medine'ye dönüş yolunda Safrâ veya Irkuzzabye mevkiinde, Âsım b. Sâbit tarafından, hakkında verilen ölüm hükmü gerçekleştirilmiştir.⁵⁵

Hâris b. Ebû Vecze: İbn Ebû Vehre olarak da geçmektedir.⁵⁶ Belâzürî'de Hâris b. Ebû Vecre (Vecre) olarak bahsedilmektedir.⁵⁷ Hâris'in babasının ismi Temîm'dir.⁵⁸ Ebû Vecze, Ebû Vecre, Ebû Vehre isimlerinin farklı şekillerde kayıtlara geçmesinin sebebi, Arap yazısının o dönemlerde noktalananması, bugün noktalarıyla birbirinden ayırt ettiğimiz harflerin o dönemde aynı sembolle yazılması olmalıdır. Mekke fethinde Müslüman olduğu anlaşılan Hâris'in, Hz. Ömer dönemine yetiştiği görülmektedir.⁵⁹ Uzun yaşadığı ifade edilmiş, ismi muammerûn arasında zikredilmiştir.⁶⁰

Amr b. Ebû Süfyân: Amr b. Ebû Süfyân; Ümmehâtü'l-Mü'minîn'den Hz. Ümmü Habîbe ve Emevilerin kurucusu Muâviye ile baba bir kardeşdir. Üç ismin de annesi farklı hanımlardır.⁶¹ Diğer kardeşi Hanzale Bedir'de müşriklerin safında öldürülmüştür. Amr ise esir edilmiştir. Amr'ın annesi; İbn İshak'a göre Ukbe b. Ebû Muayt'ın kızı, İbn Hişâm'a göre ise Ukbe'nin babası Ebû Muayt'ın kız kardeşidir.⁶²

Esareten kurtuluş şekli diğer esirlerden farklılık göstermektedir. Neticede fidesiz kurtulmuş ancak bu, mübâdele yolu ile gerçekleşmiştir.⁶³ Benî Ümeyye'nin ve Kureys'in lideri olan Ebû Süfyân'ın oğlu Amr'ın Mekke'nin fethine ulaşip ulaşmadığı, Müslüman olduğu veya olmadığı hakkında bilgi bulunmamaktadır.

Ebû'l-Âs b. Rebî: Ebû'l-Âs b. Rebî', Hz. Hatice'nin kız kardeşi Hâle bt. Huveylid'in oğlu ve Hz. Peygamber'in damadıdır. Hz. Peygamber ve Hz. Hatice'nin en büyük kızı Hz. Zeyneb ile evlenmiştir.⁶⁴ Henüz vahiy gelmeden önce gerçekleşen bu evlilik, Hz. Hatice'nin Hz. Peygamber'e teklifi sunması ve Hz. Peygamber'in bu teklifi-

⁵⁵ Vâkidi, *el-Megâzî*, 1/114.

⁵⁶ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/257.

⁵⁷ Belâzürî, *Ensâbü'l-eshraf*, 1/301.

⁵⁸ İbn Asâkir, *Târîhu medîneti Dimaşk*, 11/487.

⁵⁹ Bk. Belâzürî, *Ensâbü'l-eshraf*, 9/339; İbn Asâkir, *Târîhu medîneti Dimaşk*, 11/487.

⁶⁰ İbn Asâkir, *Târîhu medîneti Dimaşk*, 11/487.

⁶¹ Ebû Abdullah Mus'ab b. Abdullah b. Mus'ab Zübeyrî, *Nesebü Kureys*, thk. E. Levi Provençal (Kahire: Dârü'l-Maârif, 1982), 126.

⁶² İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/212-213.

⁶³ Bk. İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/213.

⁶⁴ Belâzürî, *Ensâbü'l-eshraf*, 1/397.

fe itiraz etmemesi sonrasında gerçekleşmiştir.⁶⁵

Ebü'l-Âs'ın ismi konusunda farklı bilgiler söz konusudur.⁶⁶ İsmi'nin Lakî't olduğu görüşü daha kuvvetli bulunmuş olup "Ebü'l-Âs" künyesiyle meşhur olmuştur. Kardeşi, babası ve amcasının lakabı olabileceği de söylenen⁶⁷ ve "Bathâ'nın aslan yavrusu" anlamına gelen "Cervu'l-Bathâ"⁶⁸ lakabıyla bilindiği rivayet edilmektedir. Mekke'nin mal, emanet, ticaret konusunda kabul gören isimlerden birisidir⁶⁹ ve kendisine "Emîn"⁷⁰ dendiği de ifade edilmiştir.

6/627 yılı Cemâziyelevvel ayında, Hudeybiye Antlaşması'ndan önce Müslüman olan Ebü'l-Âs (r.a.), Hz. Ebû Bekir'in hilafeti zamanında 12/634 Zilhicce ayında⁷¹ vefat etmiştir.

Ebü Rîşe: Benî Abdüşems'in halifidir.⁷²

Amr b. Ezrak: Benî Abdüşems'in halifidir.⁷³ Tâifli Hâris b. Kelede es-Sekâfî'nin Rumî olan ve demircilikle uğraşan kölesi Ezrak'ın oğludur. Ezrak, Tâif kuşatmasında Hz. Peygamber'in kendilerine sığınan kölelerin özgür olacaklarını söylemesi üzerine Müslümanlara teslim olan ve hürriyetlerine kavuşturulan Tâifli köle grubu arasındadır.⁷⁴ Ezrak'ın oğlu Amr'ın bu esnadaki durumu hakkında bilgiye ulaşılamamaktadır.⁷⁵

Ukbe b. Hâris b. el-Hadramî: Benî Abdüşems'in halifidir.⁷⁶ Vâkîdî "Ukbe b. Hâris" şeklinde, İbn Hişâm ise "Ukbe b. Abdülhâris" şeklinde vermektedir. İbn İshak, Ebû Süfyân'ın azatlısı Âmir b. el-Hadramî'nin Bedir'de esirler arasında bulunduğunu söylerken; İbn Hişâm, Âmir'in Bedir günü öldürüldüğünü belirterek Ebû Süfyân'ın esir alınan azatlısının Ukbe b. Abdülhâris b. el-Hadramî olduğunu ifade etmektedir.⁷⁷

Ebü'l-Âs b. Nevfel b. Abdüşems: Hz. Peygamber'in babası Abdullah b. Abdülmuttalib'in teyzesinin oğludur. Ebü'l-Âs'ın Bedir günü kâfir olarak öldürüldüğü

⁶⁵ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/214.

⁶⁶ Bk. Belâzürî, *Ensâbü'l-eshrâf*, 1/397; İbn Abdülber, *el-İstîâb*, 4/1701; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 7/207.

⁶⁷ İbn Abdülber, *el-İstîâb*, 4/1701.

⁶⁸ Belâzürî, *Ensâbü'l-eshrâf*, 1/397.

⁶⁹ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/214.

⁷⁰ İbn Hacer, *el-İsâbe*, 7/207.

⁷¹ İbn Abdülber, *el-İstîâb*, 4/1704.

⁷² İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/257.

⁷³ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/257.

⁷⁴ Belâzürî, *Ensâbü'l-eshrâf*, 1/157.

⁷⁵ Belâzürî'de (Bk. Belâzürî, *Ensâbü'l-eshrâf*, 1/157.) Amr b. Ezrak'ın Uhud'da savaşır esir olduğu bilgisi geçmekte, ancak bu bilgi muhakkikler tarafından "Bedir" olarak tashih edilmektedir. Diğer taraftan Belâzürî, Bedir esirleri kısmında (Bk. Belâzürî, *Ensâbü'l-eshrâf*, 1/302.) Amr b. Ezrak'ın ismini de vermektedir. Dolayısıyla, aynı eserde Amr b. Ezrak'ın isminin geçtiği diğer yerde Uhud'da esir edildiğini söylemesi bir yanlışlık sonucu olmalıdır. Kaynaklarda, Amr b. Ezrak'ın Bedir'e katılıp esir edildiği bilinmemekte, Uhud'a katılıp katılmaması konusunda hakkında bilgi verilmemektedir.

⁷⁶ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/257.

⁷⁷ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/217.

geçiyorsa da,⁷⁸ kaynaklarda itibar gören rivayetlere bakıldığında onun esir alındığı görülmektedir. Bedir'de öldürüldüğü bilgisine yer veren Belâzürî, onun ismine Bedir esirlerinden bahsettiği bölümde de yer vermiştir.

Hâlid b. Esîd b. Ebû'l-Îs: Hz. Peygamber'in fetihten sonra Mekke'ye vali tayin ettiği genç sahâbî Attâb b. Esîd'in kardeşidir. Anneleri Zeyneb bt. Ebû Amr, Ümeyyeoğullarına mensuptur. Fetih yılı Müslüman olmuş ve Mekke'de vefat etmiştir⁷⁹ fakat vefat tarihi kaynaklarda belirtilmemiştir.

Ebû'l-Arîd Yesâr: Âs b. Ümeyye'nin mevlâsıdır.⁸⁰

2.4. Benî Nevfel'den Esir Edilenler

Adî b. Hıyâr: Adî b. Hıyâr'ın Bedir Savaşı'nda kâfir olarak öldüğüne⁸¹ dair bilgiler bulunsa da, temel kaynaklarda Bedir'de esir alındığı ve fidye karşılığında serbest bırakıldığına dair bilgilerin yer alması,⁸² onun Bedir'de hayatını kaybetmediği, ancak esir alındığı sonucuna işaret etmektedir. Ayrıca Mekke fethinde Müslüman olanlar arasında bulunduğu ve Hz. Peygamber'in ashâbından olduğu rivayet edilmektedir.⁸³

Osman b. Abdüşems: İlk Müslümanlardan olan ve Hz. Ömer zamanında Basra şehrinin kuruculuğunu üstlenen kumandan sahâbî Utbe b. Gazvân'ın kardeşinin oğlu olduğu söylene de;⁸⁴ doğrusu Gazvân b. Câbir'in kardeşinin oğlu,⁸⁵ Utbe b. Gazvân'ın ise amcasının oğlu olduğudur. Osmân b. Abdüşems b. Câbir, Mudar'ın Kays Aylan kolundan Mâzin kabilesine mensup olup, Benî Nevfel'in halîfidir.⁸⁶

Ebû Sevr: Benî Nevfel'in halîfidir.⁸⁷ Bedir şehitleri arasında olan Mübeşşir b. Abdülmünzir'i şehit eden kişinin isminin Ebû Sevr olduğu bilgisi geçmektedir.⁸⁸ Mübeşşir'i (r.a.) şehit eden Ebû Sevr ile esir alınan Ebû Sevr muhtemelen aynı kişidir.

Nebhân: Benî Nevfel'in mevlâsıdır.⁸⁹

2.5. Benî Abdüddâr'dan Esir Edilenler

Ebû Azîz b. Umeyr: Ebû Azîz b. Umeyr, Peygamberimizin Medine'ye tebliğ için gönderdiği sahâbî Mus'ab b. Umeyr ile anne-baba bir kardeşidir. Anneleri Benî

⁷⁸ Belâzürî, *Ensâbü'l-eshraf*, 9/386.

⁷⁹ İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, 2/114.

⁸⁰ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/259.

⁸¹ İbn Asâkir, *Târîhu medîneti Dimaşk*, 38/51.

⁸² Vâkidi, *el-Megâzi*, 1/139.

⁸³ İbn Hacer, *el-İsâbe*, 4/390.

⁸⁴ Vâkidi, *el-Megâzi*, 1/139.

⁸⁵ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/257.

⁸⁶ Vâkidi, *el-Megâzi*, 1/139.

⁸⁷ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/257.

⁸⁸ Vâkidi, *el-Megâzi*, 1/146.

⁸⁹ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/259.

Âmir b. Lüey'den Hunnâs bt. Mâlik'tir. Ebû Azîz'in ismi Zûrâre'dir.⁹⁰ Bedir'de müşriklerin sancağını taşıyan üç kişiden biridir.⁹¹

Uhud'da da müşriklerin safında sancaktar olarak bulunan Ebû Azîz'in hayatı hakkında detaylı bilgiler mevcut değildir. Onun Müslüman olmadığı görüşünü ifade edenler olmuşsa da, bu görüşe katılmayanlar da bulunmaktadır. Bedir esirlerinden Müslüman olanlar arasında diğerleriyle birlikte onun ismi de geçmektedir.⁹²

Esved b. Âmir: Benî Abdüddâr'ın halîfidir.⁹³

Akîl: Yemen'den olup, Benî Abdüddâr'ın halîfidir.⁹⁴

2.6. Benî Esed b. Abdüluzzâ'dan Esir Edilenler

Sâib b. Ebû Hubeys: Annesi Ümmü Cemîl bt. Fâkih b. Muğîre el-Mahzûmî'dir.⁹⁵ Sâib b. Ebû Hubeys, istihâze ile ilgili hadisin râvisi Fatıma bt. Ebû Hubeys'in kardeşidir.⁹⁶ Sâib, Âtike bt. Esved b. Muttalib b. Esed'le evlenmiştir.⁹⁷ Ayrıca Zübeyr b. Avvâm'ın Hatice ismindeki kızlarından büyük olanı ile⁹⁸ ve Ebû Süfyân'ın kızı Cüveyriye bt. Ebû Süfyân ile⁹⁹ evlilik yaptığı da kaynaklarda yer almaktadır.

Mekke fethedildiğinde Müslüman olan Sâib, Muâviye b. Ebû Süfyân'ın hilafeti zamanında Medine'de vefat etmiştir.¹⁰⁰

Hâris b. Âiz b. Esed: Hakkında bilgi bulunmamaktadır. İbn Hişâm, İbn İshak'tan naklen "Huveyris b. Abbâd b. Osman b. Esed" ismi ile verilen esirin, aslında "Hâris b. Âiz b. Osman b. Esed" olduğunu belirtmektedir; Vâkıdî ise, Hâris b. Âiz'in ismine yer vermekte, Huveyris b. Abbâd'dan bahsetmemektedir. İki isim hakkında da bilgi mevcut değildir.

Sâlim b. Şemmâh: Benî Esed'in halîfidir.¹⁰¹

Huveyris b. Abbâd b. Osman b. Esed: İbn Hişâm, İbn İshak'tan naklen "Hu-

⁹⁰ Zübeyrî, *Nesebü Kureys*, 254.

⁹¹ Diğer iki kişi, Nadr b. Hâris ve Talha b. Ebû Talha'dır. Üç sancaktar da Benî Abdüddâr'dandır. Bk. Ebû'l-Ferec Cemâlüddîn Abdurrahmân b. Ali b. Muhammed Bağdâdî İbnü'l-Cevzî, *el-Muntazam fî târîhi'l-mülük ve'l-ümem*, thk. Muhammed Abdülkadir Atâ - Mustafa Abdülkadir Atâ (Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1992), 3/106.

⁹² Bk. Ebû'l-Feth Fethüddin Muhammed b. Muhammed İbn Seyyidünnâs, *Uyûnü'l-eser fî funûni'l-megâzi ve's-şemâil ve's-siyer*, thk. İbrâhim Muhammed Ramazan (Beyrut: Dârü'l-Kalem, 1993), 1/333.

⁹³ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/257.

⁹⁴ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/259.

⁹⁵ Ebû Abdullah Muhammed b. Sa'd b. Menî' ez-Zührî İbn Sa'd, *el-Cüz'ü'l-mütemmim li tabakatı İbn Sa'd (et-tabakatü'r-râbia mine's-sahâbe min men esleme inde fethi Mekke ve mâ ba'dehâ)*, thk. Abdülazîz Abdullah es-Sellûmî (Tâif: Mektebetü's-Sâdik, 1995), 1/253.

⁹⁶ İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, 2/389.

⁹⁷ İbn Sa'd, *el-Cüz'ü'l-mütemmim*, 1/253.

⁹⁸ Ebû'l-Abbâs (Ebû Ca'fer) Muhibbüddin Ahmed b. Abdillâh b. Muhammed Mekki Muhibbüddin Taberî, *Kitâbü'r-Riyâzü'n-nadire fî menâkibi'l-aşere* (Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, ts.), 4/298.

⁹⁹ Zübeyrî, *Nesebü Kureys*, 125.

¹⁰⁰ İbn Sa'd, *el-Cüz'ü'l-mütemmim*, 1/253.

¹⁰¹ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/257.

veyris b. Abbâd b. Osman b. Esed” olduğunu söylemekte, kendi görüşüne göre bu kişinin “Hâris b. Âiz b. Osman b. Esed” olduğunu belirtmektedir.¹⁰² Hâris b. Âiz ismine yer vermeyen Belâzürî’de, Huveyris b. Abbâd’ın ismi geçmektedir.¹⁰³ Bu iki ismin farklı esirler olup olmadığı ya da iki kişinin karıştırılıp aslında birinin mi esir olduğu konusu belirsizdir. Çünkü her iki isimle ilgili herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

Ubeydullah b. Humeyd: İbn Hişâm’ın esir listesinde yer almaktadır. İbn Kuteybe’nin naklettiği bilgiye göre; Ubeydullah, Bedir’de Hz. Ali tarafından öldürülmüştür.¹⁰⁴ Ancak Bedir’de öldürülenlerin isimlerinin verildiği ilk dönem kaynaklarda onun ismi geçmemektedir. Esirler arasında Ubeydullah yerine kardeşi Abdullah b. Humeyd’in ismini verenler olmuştur.¹⁰⁵

İlk Müslümanlar arasında yer alan, Yemenli olup soyu Lahm’a dayanan ve Mekke’de Benî Esed’in halîfi olan Hâtüb b. Ebû Beltea, Ubeydullah b. Humeyd’in mevlâsıydı. Hâtüb, Ubeydullah ile mükâtebe yapmış ve mükâtebe borcunu yerine getirmiştir.¹⁰⁶ Mükâtebe ücretini Mekke fethinde teslim ettiği de dile getirilir.¹⁰⁷

İbn Hacer, Ubeydullah b. Humeyd’in sahâbî olduğu görüşündedir; Vedâ Haccî’na Hz. Peygamber’le birlikte şahit olmuştur.¹⁰⁸

2.7. Benî Teym’den Esir Edilenler

Mâlik b. Abdullah b. Osman: Belâzürî, “Mâlik b. Ubeydullah” şeklinde vermekte ve Talha’nın kardeşi olduğunu söylemektedir.¹⁰⁹ Mâlik b. Ubeydullah, esir edilmiş ve esirken Medine’de ölmüştür, bu nedenle Bedir’de ölenlerden kabul ederek ölenler arasında ismini söyleyen kaynaklar olmuştur. Mâlik Bedir’de yaralıyken esir edilmiş, yarası iyileşmediği için vefat etmiş olabilir. İbn Hişâm, esirlerin isimlerini sayarken ona yer vermez, Bedir’de müşriklerden öldürülenler başlığında onun ismini söyler ve esir alındıktan sonra öldüğünü belirtir.¹¹⁰

Müsâfi’ b. İyâd: Müsâfi’ b. İyâd, Hz. Ebû Bekir’in dayısının oğludur.¹¹¹ Sahâbeden kabul edilir, iyi bir şairdir. Hassân b. Sâbit’in Teymoğullarına yönelttiği

¹⁰² İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-nebeviyye*, 2/257.

¹⁰³ Belâzürî, *Ensâbü’l-eshrâf*, 1/302.

¹⁰⁴ Ebû Muhammed Abdullah b. Müslim b. Kuteybe Dîneverî İbn Kuteybe, *el-Maârif*, thk. Servet Ukkâşe (Kahire: el-Hey’etü’l-Misriyyetü’l-Âmme li’l-Kitâb, 1992), 318.

¹⁰⁵ Ebû Muhammed b. Ali b. Ahmed b. Saîd ez-Zâhirî İbn Hazm, *Cevâmîu’s-sîreti’n-nebeviyye* (Beyrut: Dârü’l-Kütübî’l-İlmiyye, 1983), 120; Ebû Ömer Cemâlüddin Yûsuf b. Abdullah b. Muhammed Kurtubî İbn Abdülber en-Nemerî, *ed-Dürer fi’htisâri’l-megâzi ve’s-siyer*, thk. Şevki Dayf (Kahire: Dârü’l-Ma’ârif, 1983), 112.

¹⁰⁶ İbn Hacer, *el-İsâbe*, 2/4.

¹⁰⁷ İbn Kuteybe, *el-Maârif*, 317.

¹⁰⁸ İbn Hacer, *el-İsâbe*, 4/328.

¹⁰⁹ Belâzürî, *Ensâbü’l-eshrâf*, 1/302.

¹¹⁰ İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-nebeviyye*, 2/256.

¹¹¹ İbnü’l-Esir, *Üsdü’l-gâbe*, 5/147.

bir hicve karşılık verdiği ifade edilmektedir.¹¹²

Câbir b. Zübeyr: Benî Teym'in halîfidir.¹¹³

2.8. Benî Mahzûm'dan Esir Edilenler

Hâlid b. Hişâm b. Muğîre: Ümmehâtü'l-Mü'minîn'den olan Hz. Ümmü Seleme'nin amcasının oğlu,¹¹⁴ Bedir'de öldürülen müşrik lider Ebû Cehil'in kardeşidir. Mekke fethinden sonra Müslüman olduğu belirtilen Hâlid, Muâviye'nin hilâfet günlerine kadar yaşamıştır.¹¹⁵

Ümeyye b. Ebû Huzeyfe b. Muğîre: Belâzürî, "Ümeyye b. Muğîre b. Huzeyfe" olarak vermektedir;¹¹⁶ bu şekilde verilen isim başka kaynaklarda geçmemektedir, Belâzürî'nin buradaki yazımında bir yanlışlık var gibi görünmektedir. Zira müellif, Uhud'da müşriklerden ölenler bahsinde bu kişiden "Ümeyye b. Ebû Huzeyfe" şeklinde bahsetmektedir.

Esirlerden olan "Ümeyye b. Ebû Huzeyfe" ismi, "Ebû Ümeyye b. Ebû Huzeyfe" olarak da yazılmıştır.¹¹⁷ Muhtemelen her iki yazım şekli de aynı kişiyi ifade etmektedir. Uhud'da müşrikler safında bulunan bu kişi savaş esnasında öldürülmüştür.¹¹⁸

Osman b. Abdullah b. Muğîre: Osman b. Abdullah, Abdullah b. Cahş komutasında düzenlenen Batn-ı Nahle Seriyyesi'nde esir alınan iki kişiden biridir. Ödenen fidye karşılığında serbest kalarak Mekke'ye dönen Osman,¹¹⁹ Bedir Savaşı'nda yine esir düşmüştür.

Osman b. Abdullah, düşmanlığını devam ettirerek katıldığı Uhud Savaşı'nda Allah Resûlü'nü öldürmeye çalışırken sahâbeden Hâris b. Sımme tarafından öldürülmüştür.¹²⁰

Velîd b. Velîd b. Muğîre: Velîd yerine kardeşi Ebû Kays b. Velîd b. Muğîre'nin esirler arasında verildiği olmuştur.¹²¹ Doğru olan; Ebû Kays b. Velîd'in

¹¹² İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-gâbe*, 5/147.

¹¹³ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/259.

¹¹⁴ Ebû'l-Abbâs Takıyyüddin Ahmed b. Ali b. Abdülkadir Makrîzî, *İmtâu'l-esmâ' bimâ li'n-nebi mine'l-ahvâl ve'l-emvâl ve'l-hafedeti ve'l-metâ'*, thk. Muhammed Abdülhamid en-Nemisi (Beyrut: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1999), 6/228.

¹¹⁵ Belâzürî, *Ensâbü'l-eshrâf*, 10/185.

¹¹⁶ Belâzürî, *Ensâbü'l-eshrâf*, 1/302.

¹¹⁷ İbn Kuteybe, *el-Maârif*, 160; Süheylî, *er-Ravzû'l-ünûf*, 6/81; İbn Seyyidünnâs, *Uyûnü'l-eser*, 2/45.

¹¹⁸ Vâkıdî, *el-Megâzî*, 1/279; Belâzürî, *Ensâbü'l-eshrâf*, 1/326.

¹¹⁹ Vâkıdî, *el-Megâzî*, 1/15; Ebû'l-Fidâ İsmâil İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye* (Kahire: Matbaatü's-Saâde, ts.), 3/249; Ebû Abdillâh Şemsüddin Muhammed b. Yûsuf b. Ali b. Yûsuf Sâlihî Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ ve'r-reşâd fi sîreti hayri'l-ibâd*, thk. Âdil Ahmed Abdulmevcud - Ali Muhammed Muavvaz (Beyrut - Lübnan: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1993), 6/17.

¹²⁰ Vâkıdî, *el-Megâzî*, 1/252-253; Ebû'l-Ferec Nüreddin Ali b. İbrâhim b. Ahmed Halebî, *İnsânü'l-uyûn fi sîreti'l-emîni'l-me'mûn = es-Sîretü'l-Halebiyye* (Beyrut: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2006), 2/321.

¹²¹ İbn Abdülber, *ed-Dürer*, 112. Aynı kaynaktan Ebû Kays, Bedir'de ölenler arasında da verilmiştir. Bk. İbn Abdülber, *ed-Dürer*, 110. Ebû Kays'ın isminin esirler arasında geçmesinin, bir yanlışlık sonucu

Bedir'de öldüğü,¹²² Velîd b. Velîd'in esir alındığıdır.¹²³

Velîd b. Velîd, Kureyş müşriklerinin azılı liderlerinden Velîd b. Muğîre'nin oğlu, kazâ umresinden sonra Müslüman olan meşhur komutan Hâlid b. Velîd'in kardeşidir. Hâlid b. Velîd'den yaşça büyük, Müslüman olması da ondan daha öncedir.¹²⁴ Velîd, esaretten kurtulduktan sonra Mekke'ye dönüş yolunda Müslüman olduğunu açıklamıştır.¹²⁵

Velîd'in vefatı, kazâ umresinden sonra, Mekke fethinden önce olabilir. Zira Mekke fethinde, komutanlardan biri olan kardeşi Hâlid'in ismi geçmekte,¹²⁶ Velîd b. Velîd'den ise bahsedilmemektedir. Amcaoğlu Velîd'in vefatı üzerine Ümmü Seleme'nin söylediği beyitler de¹²⁷ kaynaklarda yer almıştır.

Kays b. Sâib: Kays b. Sâib'in annesi, Benî Mahzûm'dan Rayta bt. Vehb'dir.¹²⁸ İbn Hibbân, Kays'ın sahâbî olduğunu söylemektedir;¹²⁹ Kays Mekke fethinde Müslüman olmuştur.¹³⁰

Kays b. Sâib'in, Câhiliye döneminde Hz. Peygamber'in ortağı olduğu rivayet edilmektedir. Ancak bu konuda ihtilaf bulunmaktadır. Câhiliye devrinde, Hz. Peygamber'in ticaret ortağının kim olduğu ile ilgili farklı isimler nakledilmiştir. Kays b. Sâib, Sâib b. Ebû's-Sâib, Abdullah b. Sâib b. Ebû's-Sâib, Kays'ın babası Sâib b. Uveymir, Hz. Peygamber'in Câhiliye'de ortağı olduğu söylenen isimler arasındadır.¹³¹ Taberî, tercihinin Sâib b. Ebû's-Sâib olduğu yönünde görüş bildirirken İbn Abdülber, Kays b. Sâib olmasının daha isabetli olduğu görüşündedir. Taberî'nin tercihinin daha ziyade kabul gördüğü söylenebilir.

Tâbiünun önde gelen müfessirlerinden Mücâhid b. Cebr, Kays b. Sâib'in mevlâsıdır fakat bu bilgi de ihtilafıdır. Mücâhid'in velâ bağı kurduğu ismin; Abdullah b. Sâib b. Ebû's-Sâib, Kays b. Sâib veya Sâib b. Ebû's-Sâib olduğu ifade edilmiştir.¹³² Bu isimlerin hepsinin Benî Mahzûm'dan olması ve isim benzerliklerinin bulunması, bu tür karışıklıklara sebep olmuş olabilir. Sâib b. Ebû's-Sâib'in Hz. Peygamber'in Câhiliye'de ticari ortağı olan ve Mekke fethi ile İslâm'a giren sahâbî,

→

olduğu anlaşılmaktadır.

¹²² Vâkîdî, *el-Megâzî*, 1/150; İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 254; Belâzürî, *Ensâbü'l-esrâf*, 1/299.

¹²³ Vâkîdî, *el-Megâzî*, 1/140; İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/257; Belâzürî, *Ensâbü'l-esrâf*, 1/302.

¹²⁴ İbn Abdülber, *el-İstîâb*, 3/1000.

¹²⁵ İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, 5/423.

¹²⁶ Vâkîdî, *el-Megâzî*, 2/825.

¹²⁷ Bk. Vâkîdî, *el-Megâzî*, 2/629; Belâzürî, *Ensâbü'l-esrâf*, 1/210.

¹²⁸ Zübeyrî, *Nesebü Kureys*, 343.

¹²⁹ Ebû Hâtim Muhammed b. Hibbân b. Ahmed et-Temîmî İbn Hibbân, *Kitâbü's-sikât* (Haydarabad: Dâiretü'l-Maârifî'l-Osmaniyye, 1973), 3/341.

¹³⁰ İbn Sa'd, *el-Cüz'ül-mütemmim*, 1/355.

¹³¹ Ebû Ca'fer İbn Cerîr Muhammed b. Cerîr b. Yezîd Taberî, *Târîhu't-Taberî: Târîhu'l-ümem ve'l-mülûk*, thk. Muhammed Ebû'l-Fazl İbrâhim (Mısır: Dârü'l-Maârif, 1967), 11/562; İbn Abdülber, *el-İstîâb*, 3/1288.

¹³² Ebû't-Tayyib Takıyyüddin Muhammed b. Ahmed b. Ali Fâsî, *el-İkdü's-semîn fî târihi'l-beledi'l-emîn*, thk. Muhammed Abdülkadir Atâ (Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1998), 6/34.

Kays b. Sâib'in ise Mücâhid b. Cebr ile velâsı bulunan sahâbî olduğu ifade edilebilir.

Yüz yaşının üzerinde yaşayan¹³³ Kays b. Sâib'in vefat tarihi verilmemiştir.

Sayfî b. Ebû Rifâa: Hz. Hatice'nin Peygamberimizden önce evlilik yaptığı Atîk'ten olan ve "Ümmü Muhammed" denilen kızı, amcasının oğlu Sayfî b. Ebû Rifâa ile evlenmiştir.¹³⁴ Bu bilgiye göre Hz. Peygamber'in üvey damadı olan Sayfî hakkında kaynaklarda bundan başka herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır.

Ebü'l-Münzir b. Ebû Rifâa: Esirlerden Sayfî b. Ebû Rifâa'nın kardeşidir.¹³⁵

Esir edilen kişinin Ebü'l-Münzir b. Ebû Rifâa değil, Münzir b. Ebû Rifâa olduğunu dile getirenler olmuşsa da,¹³⁶ Münzir b. Ebû Rifâa'nın ismi Bedir'de ölen müşriklerin içerisinde geçmektedir.¹³⁷ Diğer taraftan Belâzürî, Ebü'l-Münzir b. Ebû Rifâa'yı esirler arasında vermemiş, ölenler arasında ismini söylemiştir.¹³⁸ Vâkıdî ise, hem Bedir'de ölen müşrikler arasında hem esirler arasında Ebü'l-Münzir'in ismini söylemiştir.¹³⁹ İsimlerin kaynaklara yansımada bir karışıklığın olduğu söylenebilir. Doğrusunun, Münzir b. Ebû Rifâa'nın Bedir'de öldürüldüğü; Ebü'l-Münzir b. Ebû Rifâa'nın ise esirler arasında olduğu ifade edilebilir.

Ebü'l-Münzir b. Ebû Rifâa hakkında da, Münzir b. Ebû Rifâa hakkında da kaynaklarda bilgilere ulaşılamamıştır.

İbn Hazm; Ebü'l-Münzir'i değil oğlu Abdullah b. Ebü'l-Münzir'i esirler arasında vermiştir.¹⁴⁰ Diğer kaynaklarda böyle bir bilgi bulunmamaktadır, Abdullah b. Ebü'l-Münzir isminde bir kişiye ulaşılamamıştır.

Ebü Atâ Abdullah: Vâkıdî, "Abdullah b. Sâib (Ebû Atâ b. Sâib)" olarak ismini vermekte; İbn Hişâm, "Ebû Atâ Abdullah b. Ebû's-Sâib" olarak bahsetmektedir. Mahzûmoğulları kabilesinden, kıraat bilgisiyle tanınan sahâbî Abdullah b. Sâib b. Ebû's-Sâib Sayfî el-Mahzûmî¹⁴¹ ile karıştırılmamalıdır.

Muttalib b. Hantab: Babası gibi annesi de Benî Mahzûm'dandır.¹⁴² Künyesi Ebû Abdullah olan Muttalib'in¹⁴³ oğlu Abdullah, hadis râvilerindedir.¹⁴⁴

Müslüman olduğu belirtilen¹⁴⁵ Muttalib b. Hantab'ın ismi, sahâbe isimleri

¹³³ İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-gâbe*, 4/402.

¹³⁴ İbn Asâkir, *Târîhu medîneti Dımaşk*, 3/191.

¹³⁵ İbn Abdülber, *ed-Dürer*, 111.

¹³⁶ Ebû Zer Mus'ab b. Ebî Bekr Muhammed b. Mes'ûd Huşenî, *el-İmlâü'l-muhtasar fi şerhi garîbî's-siyer* (Beyrut - Lübnan: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, ts.), 175.

¹³⁷ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/254.

¹³⁸ Belâzürî, *Ensâbü'l-esrâf*, 1/299.

¹³⁹ Vâkıdî, *el-Megâzi*, 1/141, 150.

¹⁴⁰ İbn Hazm, *Cevâmiu's-sîretü'n-nebeviyye*, 119.

¹⁴¹ İbn Hacer, *el-İsâbe*, 4/89.

¹⁴² İbn Asâkir, *Târîhu medîneti Dımaşk*, 58/356.

¹⁴³ İbn Hacer, *el-İsâbe*, 6/103.

¹⁴⁴ İbn Hacer, *el-İsâbe*, 5/162.

¹⁴⁵ İbn Hacer, *el-İsâbe*, 6/103.

arasında geçmektedir.¹⁴⁶

Hâlid b. A'lem: Huzâa'dandır, Ukaylî olduğu da söylenir.¹⁴⁷ Benî Mahzûm'un halîfidir.¹⁴⁸ İslâm dönemindeki savaşlarda ensardan ilk maktul olan Umeyr b. Humâm b. Cemûh'u şehit eden müşrik, Hâlid b. A'lem'dir.¹⁴⁹

Hâlid b. A'lem, Bedir Savaşı'ndan kaçarken esir edilen ilk kişidir.¹⁵⁰ Müşrikler safında Uhud Savaşı'na da katılan Hâlid savaş esnasında öldürülmüştür.¹⁵¹

2.9. Benî Cumah'tan Esir Edilenler

Abdullah b. Übey b. Halef: Mekke'nin ileri gelen müşriklerinden Übey b. Halef'in oğludur. Abdullah b. Übey b. Halef'in Mekke fethedildiğinde Müslüman olduğu ve Cemel günü öldürüldüğü bilinmektedir.¹⁵²

Amr b. Übey b. Halef: İsminin Bedir esirleri arasında geçmesinden başka hakkında bilgiye ulaşılamamıştır. İsim bilgisinden anlaşıldığına göre, Übey b. Halef'in oğludur. İlk dönem müelliflerinden İbn Hişâm, İbn İshak'ın zikretmediği esirler başlığında bu isme yer vermektedir. Diğer ilk dönem kaynaklarında yer alması, bu kişinin, Übey b. Halef'in esir olan oğlu Abdullah ile veya başka bir kişiyle karıştırılmış olabileceği fikrini akla getirmektedir. Zira Übey'in, oğlunun fidyesini ödemek için Medine'ye gittiğinden bahseden rivayetlerde¹⁵³ Abdullah b. Übey b. Halef'in ismi geçerken Amr'dan bahsedilmemektedir.

Ebû Azze Amr b. Abdullah b. Vehb: Kureyş'in öne çıkan şairlerinden biri olan bu kişi, Hz. Peygamber'i ve Müslümanları rahatsız eden şiirler yazmıştır. Ebû Azze, Uhud Savaşı'ndan önce diğer kabileleri savaş için harekete geçirmiş ve fillî olarak savaşta yer almıştır. Hz. Peygamber ve sahâbenin savaşın akabinde müşrikleri takip etmek için çıktıkları Hamrâülesed Seferi'nde yakalanarak esir edilen Ebû Azze, "düşmanca faaliyetlere destek olmama" sözüne ihanet etmesi nedeniyle öldürülmüştür.¹⁵⁴

Vehb b. Umeyr b. Vehb b. Halef: Bedir'de esir düşen Vehb, "Kureyş'in şeytanlarından biri" olarak şöhret bulan ve Kureyş kahramanlarından biri kabul edilen¹⁵⁵ Umeyr'in oğludur.

Fidye bahanesi ile Medine'ye gelerek Hz. Peygamber'i öldürmek isteyen ba-

¹⁴⁶ İbn Hibbân, *Kitâbü's-sikât*, 3/401.

¹⁴⁷ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/258.

¹⁴⁸ İbn Abdülber, *ed-Dürer*, 112.

¹⁴⁹ Vâkıdî, *el-Megâzî*, 1/146.

¹⁵⁰ Vâkıdî, *el-Megâzî*, 1/142.

¹⁵¹ Şemseddin Muhammed b. Ahmed b. Osman ez-Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ* (Kahire: Dârü'l-Hadîs, 2006), 3/201, 1/418.

¹⁵² İbn Abdülber, *el-İstîâb*, 3/865.

¹⁵³ Bk. Belâzürî, *Ensâbü'l-esrâf*, 1/303.

¹⁵⁴ Belâzürî, *Ensâbü'l-esrâf*, 1/335-336.

¹⁵⁵ İbn Abdülber, *el-İstîâb*, 3/1221.

bası Umeyr ile birlikte Müslüman olan Vehb,¹⁵⁶ Şam'da mücahit olarak vefat etmiştir.¹⁵⁷ Kendisinin ve babasının şeref ve kıymet sahibi olduğu ifade edilmiştir.

Rebîa b. Derrâc: Meşhur muhaddis tâbiî Abdullah b. Muhayriz'in amcasıdır. Rebîa'dan, İbn Muhayriz ve Zührî, Hz. Ömer dönemine ait bir rivayeti naklederler.¹⁵⁸ İbn Hacer, Rebîa b. Derrâc'ın Mekke fethi sonrası Müslüman olanlar arasında bulunduğunu ve Hz. Ömer'in hilafetine yetiştiğini belirtmektedir.¹⁵⁹

Fâkih: Ümeyye b. Halef'in mevlâsı olduğu belirtilmektedir. Benî Şemmâh b. Muhârib b. Fihri kabilesine mensup olduğu iddia edilmiştir.¹⁶⁰

Ebû Rühm b. Abdullah: Benî Cumah'ın halîfidir.¹⁶¹

Benî Cumah'ın Bir Başka Halîfi: İbn Hişâm'da "Benî Cumah'ın, ismi hatırdan kaybolan halîfi"¹⁶² ifadesiyle yer almakta, hakkında bilgi verilmemektedir. Kaynaklarda, ismi verilmeyen bu kimseye işaret eden bir bilgiye ulaşılamamıştır.

Nistâs: Ümeyye b. Halef'in mevlâsıdır.¹⁶³ Siyerde yaşanan bazı olaylarda Safvân b. Ümeyye'nin azatlısı olarak ismi geçmektedir. Ümeyye'nin ölümünden sonra oğlu Safvân b. Ümeyye'nin himaye ve hizmetine geçmiştir. Anlaşıldığına göre Nistâs, Rec' olayından sonraki zaman diliminde Müslüman olmuştur.¹⁶⁴

Ümeyye b. Halef'in Bir Diğer Mevlâsı: "Ümeyye b. Halef'in, birinin ismi Nistâs olan iki mevlâsı"¹⁶⁵ ifadesinde bu kimseye işaret edilmiş ancak ismi belirtilmemiştir.

Ebû Râfi: Ümeyye b. Halef'in kölesidir.¹⁶⁶ Bedir Savaşı'ndan önce, sahâbenin yakalayıp Peygamberimize getirdiği ve Kureys hakkında bilgi aldıkları üç kişiden biri de Ebû Râfi'dir.¹⁶⁷

2.10. Benî Sehm'den Esir Edilenler

Ebû Vedâa b. Dubeyre: Dad harfinin (ضبيرة) noktasız olarak okunması ile ismini "Ebû Vedâa b. Subeyre" şeklinde veren kaynaklar da vardır.¹⁶⁸ Belâzürî, Bedir esirlerini topluca verdiği bölümde Ebû Vedâa'nın ismini zikretmemiş ancak Benî Sehm'in nesebinden bahsettiği bölümde Ebû Vedâa'nın Bedir'de esir alındığı-

¹⁵⁶ Belâzürî, *Ensâbü'l-eshrâf*, 1/305.

¹⁵⁷ İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-gâbe*, 5/430.

¹⁵⁸ İbn Asâkir, *Târîhu medîneti Dimâşk*, 18/60-61.

¹⁵⁹ İbn Hacer, *el-İsâbe*, 2/386.

¹⁶⁰ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/258.

¹⁶¹ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/259.

¹⁶² İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/259.

¹⁶³ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/259.

¹⁶⁴ Bk. İbn Hacer, *el-İsâbe*, 6/336.

¹⁶⁵ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/259.

¹⁶⁶ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/259.

¹⁶⁷ Vâkıdî, *el-Megâzî*, 1/52.

¹⁶⁸ İbn Sa'd, *el-Cüz'ü'l-mütemmim*, 1/386; Zübeyrî, *Nesebü Kureys*, 406; Belâzürî, *Ensâbü'l-eshrâf*, 10/275; İbn Hazer, *Cevâmiu's-sîretü'n-nebeviyye*, 119.

nı ifade etmiştir.¹⁶⁹

İsmi Hâris olan Ebû Vedâa'nın Hâris b. Abdülmuttalib'in kızı Erva'yla ve Huzâa'dan Hunnâs isminde bir hanımla evliliği bulunmaktadır.¹⁷⁰

Ebû Vedâa, fidiye ile kurtarılan ilk esir olup¹⁷¹ Mekke'nin fethi sırasında İslâm'a girmiştir.¹⁷²

Ferve: Ferve b. Huneys¹⁷³ ve Ferve b. Kays¹⁷⁴ olarak geçmektedir. İsmi her iki şekli de kaynaklarımızda araştırılmış ancak herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır. "Ferve b. Kays" isminde iki râviye ulaşılmıştır,¹⁷⁵ fakat bu râvilerin Bedir'de esir edilen Ferve b. Kays olmadığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla Bedir esirlerinden Ferve'nin hayatı hakkında bilgi bulunmamaktadır.

Hanzale b. Kabîsa: Bedir'de esir edilenler arasında, kabilesi Benî Sehm b. Amr'ın başlığı altında isminin yer almasından başka hakkında bilgi bulunmamaktadır.

Haccâc b. Hâris b. Sa'd: İbn Hişâm'da "Haccâc b. Kays b. Adî b. Sa'd b. Sehm" olarak geçmektedir.¹⁷⁶ Vâkıdî'de geçen şekliyle, "Haccâc b. Hâris b. Sa'd"¹⁷⁷ Abdurrahman b. Avf tarafından esir alınmış, daha sonra kaçarken Ebû Dâvûd el-Mâzinî tarafından yakalanarak tekrar esir edilmiştir. Kendisi hakkında başka herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır. İbn Hişâm'da yer verilen şekliyle "Haccâc b. Kays b. Adî" ismine bakıldığında da Bedir esirleri dışında ismine rastlanmamaktadır. Diğer taraftan, Habeşistan muhacirleri arasında yer alan, Uhud'dan sonra Medine'ye giden ve Ecnâdeyn Savaşı'nda şehit edilen "Haccâc b. Hâris b. Kays b. Adî es-Sehmî" isminde bir sahâbîden bahsedilmektedir.¹⁷⁸ İbn Hişâm'da yer alan şekliyle, bahsi geçen Bedir esirinin ismi, bu sahâbî ile karıştırılmış olabilir. Vâkıdî'de belirtilen isim de başka kaynaklarda bulunmamaktadır. Neticede, burada bahsedilen esir hakkında bilgiye ulaşılamamıştır.

Eslem: Nübeyh b. Haccâc'ın mevlâsıdır.¹⁷⁹ Bedir Savaşı'ndan önce, sahâbenin yakalayıp Peygamberimize getirdiği ve Kureyş hakkında bilgi aldıkları üç kişiden biri de Eslem'dir. Bu bahiste ismi geçerken "Nübeyh b. Haccâc'ın mevlâsı" olarak değil, "Münebbih b. Haccâc'ın kölesi" olarak bahsedilmektedir.¹⁸⁰ Nübeyh ve Münnebbih kardeş oldukları için her ikisinin de hizmetinde bulunuyor olmalıdır.

¹⁶⁹ Belâzürî, *Ensâbü'l-eshrâf*, 10/275.

¹⁷⁰ Zübeyrî, *Nesebü Kureys*, 406-407.

¹⁷¹ Vâkıdî, *el-Megâzî*, 1/142; İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/258.

¹⁷² İbn Sa'd, *el-Cüz'ü'l-mütemmim*, 1/386.

¹⁷³ Vâkıdî, *el-Megâzî*, 1/142.

¹⁷⁴ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/258.

¹⁷⁵ Bk. İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, 4/341-342.

¹⁷⁶ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/258.

¹⁷⁷ Vâkıdî, *el-Megâzî*, 1/142.

¹⁷⁸ Fâsî, *el-İkdü's-semîn*, 3/327.

¹⁷⁹ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/259.

¹⁸⁰ Vâkıdî, *el-Megâzî*, 1/52.

2.11. Benî Âmir b. Lüey'den Esir Edilenler

Süheyl b. Amr: Süheyl b. Amr, "Ebû Yezîd"¹⁸¹ künyesiyle bilinmektedir. Annesi Huzâa'ya mensup "Hubbâ bt. Kays" isimli bir hanımdır.¹⁸²

Süheyl; Kureyş eşrâfından, Mekke'nin ileri gelen adamlarındandır. Kendisine "Kureyş'in hatibi"¹⁸³ denilen Süheyl, varlıklı¹⁸⁴ bir kimsedir. Bedir Savaşı'nda insanları savaşıma teşvik eden ve savaş yanlısı olan isimlerdendir.¹⁸⁵ Sa'd b. Ebû Vakkâs'ın attığı ok Süheyl'e isabet etmiş, Mâlik b. Duşşüm de onu esir almıştır.¹⁸⁶ Onu esir alan Mâlik b. Duşşüm'ün beyitlerinde yer alan "Süheyl'i esir aldım ve onu milletlerden başka bir kimseyle değiştirmek istemem!"¹⁸⁷ ifadeleri, Süheyl'i esir etmenin iftihar ve memnuniyetini dile getirmektedir.

Süheyl'in ilk yıllardan beri İslâm'ın karşısında yer aldığı bilinmektedir, hatta oğullarının hicret etmesine engel olmak amacıyla onları hapsedmiştir. Bununla birlikte, oğullarına veya diğer Müslümanlara yönelik fiilî eziyet ve işkencelerde Süheyl'in ismine rastlanmamaktadır. Onun, elindeki imkânlarla İslâm karşısında yer aldığı ancak ölümle cezalandırılan Ukbe b. Ebû Muayt ve Nadr b. Hâris gibi düşmanlıkta haddi aşanlardan olmadığı söylenebilir. Zira ölüm cezası esirlerden bu ikisiyle sınırlı tutulmuş, Süheyl b. Amr veya bir başkası ölüm cezasıyla karşı karşıya kalmamıştır.

İslâm'a girişi Mekke'nin fethi sonrasında olan Süheyl'in, önceki dönemde şirk üzere sarf ettiği çabalarını İslâm'a hizmete yönlendirdiği anlaşılmaktadır. "İslâm'ın karşısında harcadığı mal ve enerjinin aynısını İslâm saflarında harcamaktan geri durmayacağını"¹⁸⁸ beyan etmiştir.

Hz. Ömer döneminde cihat için Şam'a giden ve oraya yerleşen Süheyl b. Amr'ın, Şam bölgesinde çıkan Amvâs vebasında, 18/639 yılında vefat ettiği kabul görmekle birlikte,¹⁸⁹ Yermük'te veya Mercisuffer'de şehit edildiği rivayetleri de bulunmaktadır.¹⁹⁰

Abd b. Zem'a b. Kays: Ümmehâtü'l-Mü'minîn'den olan Hz. Sevde bt. Zem'a'nın baba bir kardeşidir. Abd'in annesi, Benî Âmir b. Lüey'den Âtike bt. Ahneftir.¹⁹¹ Hz. Peygamber'in, eşi Sevde vasıtasıyla Abd b. Zem'a ile akrabalığı bulunmaktadır. Abd b. Zem'a'nın hanımı, kendi kabilesinden Ümmü Amr bt. Vekdân

¹⁸¹ İbn Sa'd, *et-Tabakat*, 6/9.

¹⁸² İbn Sa'd, *et-Tabakat*, 6/9.

¹⁸³ İbn Abdülber, *el-İstîâb*, 2/669.

¹⁸⁴ Belâzürî, *Ensâbü'l-eşrâf*, 11/8.

¹⁸⁵ Vâkıdî, *el-Megâzi*, 1/32.

¹⁸⁶ Vâkıdî, *el-Megâzi*, 1/105.

¹⁸⁷ Vâkıdî, *el-Megâzi*, 1/143.

¹⁸⁸ İbn Hacer, *el-İsâbe*, 3/178.

¹⁸⁹ İbn Sa'd, *et-Tabakat*, 6/9; İbn Hacer, *el-İsâbe*, 3/178.

¹⁹⁰ İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, 2/585.

¹⁹¹ İbn Sa'd, *el-Cüz'ül-mütemmim*, 2/458.

b. Kays'tır.¹⁹²

Abd b. Zem'a'nın İslâm'ı kabulü, Mekke fethi sonrasındadır. Sahâbenin itibarlı ve saygın kimselerinden olduğu ifade edilmiştir.¹⁹³

Hz. Sevde'nin kardeşi olan Abd b. Zem'a'nın nesep bilgisini, "Abd b. Zem'a b. Kays" şeklinde değil, "Abd b. Zem'a b. Esved" olarak verenler olmuştur. Benî Esed'den Zem'a b. Esved isminde birisinin olması, bu karışıklığa neden olmuş olabilir. Hz. Sevde ve Abd'in babası olan Zem'a b. Kays ise Benî Âmir b. Lüey'dendir. Dolayısıyla ismin nesep bilgisiyle birlikte doğru yazımı, Abd b. Zem'a b. Kays'tır.¹⁹⁴

Abdüluzzâ (Abdurrahman) b. Meşnû': Mekke fethinden sonra Müslüman olan sahâbîler arasındadır, tulekâdandır.¹⁹⁵ İsmi Abdüluzzâ'ydı, Müslüman olduktan sonra Hz. Peygamber (s.a.v.), "Abdurrahman" diye isimlendirmiştir.¹⁹⁶ Annesi, Benî Âmir b. Lüey'den Ümmü Hâtıb bt. Abdüluzzâ'dır. Abdurrahman, Hz. Peygamber'in hanımı Sevde bt. Zem'a'nın kardeşi Ümeyme bt. Zem'a b. Kays'la evlenmiştir.¹⁹⁷ Medine'de bir evi olduğundan bahsedilmektedir.¹⁹⁸

Habîb b. Câbir: Bedir'de esir edilenler arasında, kabilesi Benî Âmir b. Lüey'in başlığı altında isminin yer almasından başka hakkında bilgi bulunmamaktadır.

Sâib b. Mâlik: Bedir'de esir edilenler arasında, kabilesi Benî Âmir b. Lüey'in başlığı altında isminin yer almasından başka hakkında bilgi bulunmamaktadır.

Terâcim ve tabakat kitaplarında "Sâib b. Mâlik" isminde dört kişiye rastlanmaktadır ancak bunların Bedir'de esir edilen, Benî Âmir b. Lüey'e mensup Sâib olmadığı anlaşılmaktadır.¹⁹⁹ Zira bu isimlerin kabilelerine işaret eden nisbeleri, Kureyş'e mensup olmadıklarını göstermektedir. Bedir'de esir edilen Sâib b. Mâlik'in mensubu bulunduğu Âmir b. Lüey kabilesi ise, Kureyş'in bir koludur.

2.12. Benî Hâris b. Fihr'den Esir Edilenler

Tufeyl b. Ebû Kuneys: Tufeyl hakkında, Bedir'de Benî Hâris b. Fihr'den esir edilenler arasında²⁰⁰ yer almasından başka bilgi bulunmamaktadır.

¹⁹² İbn Sa'd, *el-Cüz'ül-mütemmim*, 2/458.

¹⁹³ İbn Abdülber, *el-İstîâb*, 2/820.

¹⁹⁴ İbn Hacer, *el-İsâbe*, 4/322.

¹⁹⁵ İbn Hacer, *el-İsâbe*, 4/301.

¹⁹⁶ Vâkıdî, *el-Megâzî*, 1/143.

¹⁹⁷ İbn Sa'd, *el-Cüz'ül-mütemmim*, 2/457.

¹⁹⁸ Ebû Zeyd Ömer b. Şebbe en-Nümeiryî el-Basrî İbn Şebbe, *Târîhu'l-Medîneti'l-münevvere: ahbârü'l-Medîneti'l-münevvere*, thk. Fehim Muhammed Şeltut (Cidde, 1978), 1/253.

¹⁹⁹ Bu kişiler için bk. İbn Hibbân, *Kitâbü's-sikât*, 4/326; Ebû'l-Haccâc Cemâlüddin Yûsuf b. Abdurrahman b. Yûsuf Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl fî esmâ'r-ricâl*, thk. Beşşar Avvad Ma'ruf (Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1987), 10/192; Belâzürî, *Ensâbü'l-eşrâf*, 6/440.

²⁰⁰ Vâkıdî, *el-Megâzî*, 1/143; İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/258.

İbn Cahdem: Utbe b. Amr b. Cahdem olarak geçmektedir.²⁰¹ Benî Hâşim'den esir alınanlar başlığında yer alan Utbe'nin İbn Cahdem olduğu söylenebilir.²⁰²

Şâfi': Yemen bölgesinden olup Benî Hâris b. Fihr'in halfidir.²⁰³ Künyesi ve nesep bilgisi kaynaklarda geçmemekte, Benî Hâris b. Fihr'den esir düşenler başlığında, kabilenin anlaşılması olarak ismine yer verilmektedir.

Şeff': Yemen bölgesinden olup Benî Hâris b. Fihr'in halfidir.²⁰⁴ Künyesi ve nesep bilgisi kaynaklarda geçmemekte, Benî Hâris b. Fihr'den esir düşenler başlığında, kabilenin anlaşılması olarak ismine yer verilmektedir.

Şâfi' ve Şeff' isimleri ile iki ayrı kişi olarak verilen bu kimselerin haklarında bulunan sınırlı bilgiler aynıdır. Bu kimseler İbn Hişâm'ın listesinde ayrı ayrı geçmiş, haklarında detaylı bilgi verilmemiştir. İsim benzerliği nedeniyle bu iki ismin tek bir şahıs olabileceği akla gelse de, isimleri birbirine yakın olan iki kardeş oldukları da düşünülebilir.

2.13. Diğer Esirler

Bu başlık altında, Vâkıdî, İbn İshak, İbn Hişâm ve Belâzürî'nin, Bedir esirlerini sıraladıkları listelerde yer almayan ancak nakledilen rivayetlerden hareketle esir oldukları anlaşılan isimlere değinilecektir.

Nadr b. Hâris: Nadr b. Hâris ve Ukbe b. Ebû Muayt esir alınmış, esirler hakkında verilen fidye uygulaması kararından istisna tutularak öldürülmüşlerdir. Öldürülme nedenleri, İslâm'a ve Müslümanlara karşı şiddetli muhalefetleri; sonu gelmeyen eziyet, alay, hakaret ve ithamlarıdır. İkisinin de esir alındıktan sonra öldürüldüğü, kaynaklarda belirtilmekte²⁰⁵ ancak esir isim listelerine bakıldığında Ukbe b. Ebû Muayt'ın ismi geçtiği hâlde²⁰⁶ Nadr b. Hâris'in ismi listelerde yer almamaktadır. Örneğin Vâkıdî'de Ukbe b. Ebû Muayt, hem Bedir'de ölenler başlığında hem de Bedir'de esir düşenler başlığında verilmektedir.²⁰⁷ Nadr b. Hâris'in ismi ise, Bedir'de ölenler başlığında geçmektedir.²⁰⁸ Esir listesinde ismi yer almasa da Nadr, Ukbe gibi esir alınmış ve fidye hükmüne dâhil edilmeyerek haddi aşan düşmanlığı nedeniyle ölümle cezalandırılmıştır.

Nadr b. Hâris'in, Tâifli Sakîf kabilesinden Hâris b. Keled'e'nin oğlu olduğu yönünde bilgiler bulunmakla birlikte, araştırmacılar tarafından bu bilginin yanlış-

²⁰¹ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/258.

²⁰² Hakkındaki değerlendirme için, Benî Hâşim esirleri arasında yer alan "Utbe" isimli kişiye bakınız.

²⁰³ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/259.

²⁰⁴ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/259.

²⁰⁵ Vâkıdî, *el-Megâzi*, 1/107, 114. Nadr b. Hâris hakkında ölüm hükmünün verilip infazın gerçekleştirilmesi, Ukbe b. Ebû Muayt hakkındaki karar ve infazdan öncedir.

²⁰⁶ Vâkıdî, *el-Megâzi*, 1/138.

²⁰⁷ Vâkıdî, *el-Megâzi*, 1/138, 148.

²⁰⁸ Vâkıdî, *el-Megâzi*, 1/149.

lığı belirtilmiştir.²⁰⁹ O, Kureys'in zenginlerinden, Benî Abdüddâr ailesinin ileri gelenlerindedir. Resûlullah'ın peygamberliğine karşı çıkmada en azılı düşmanlardandır. Bedir'de müşriklerin sancağını taşıyan Nadr b. Hâris için verilen hüküm, Bedir ve Safrâ arasında yer alan Üseyl bölgesinde, Hz. Ali tarafından infaz edilmiştir.²¹⁰

Ümeyye b. Halef: Benî Cumah kabilesine mensup Ümeyye b. Halef, Abdurrahman b. Avf tarafından esir edilmişti. Esirler hakkında ne uygulanacağı belli değildi, sahâbiler esir almaya devam ediyordu. Bu esnada Hz. Bilâl, eskiden kölesi olduğu, dininden dönmesi için ağır işkenceler uygulayan Ümeyye b. Halef'i gördü. Onu görünce, "İşte, küfrün başı Ümeyye b. Halef, o yaşıyorsa ben yaşamayayım!" diye bağırarak etraftaki sahâbileri çağırdı. Hz. Bilâl'in seslenişini duyan sahâbiler o tarafa yöneldi, Ümeyye b. Halef kendini korumaya çalışsa da başarılı olamadı.²¹¹ Ümeyye, esir alındığı hâlde, savaşın henüz bitmediği bir anda ve esirlere yapılacak uygulamanın belirlenmesinden önce öldürüldüğünden dolayı, esir listelerinde yer almamış olabilir. Onun ismi, Bedir'de öldürülenler arasında geçmektedir.²¹²

Ali b. Ümeyye b. Halef: Ali b. Ümeyye b. Halef'in, babasının yanındayken esir edildiği ve babası ile birlikte öldürüldüğü rivayet edilmektedir. Müslümanların Ümeyye b. Halef'e doğru harekete geçtiği esnada oluşan kargaşada, oğlu Ali b. Ümeyye de öldürülmüştür.²¹³ Esir alındığı hâlde, savaşın henüz bitmediği bir anda ve esirlere yapılacak uygulamanın belirlenmesinden önce öldürüldüğünden dolayı, esir listelerinde -babası Ümeyye'nin de esir listesinde olmadığı gibi- yer almamış olabilir. İsmi, Bedir'de öldürülenler arasında geçmektedir.²¹⁴

2.14. Esir Olduklarına Dair İşaret Bulunan İsimler

Bazı rivayetlerde, esir listelerinde adı geçmeyen ancak Bedir'de esir olduğu belirtilen başka isimlere rastlanmaktadır. Ancak, bu kişilerin esir olarak kabul edilmemesi düşüncesiyle, bu kişiler için ayrı bir başlık oluşturulmuştur.

Nevfel b. Huveylid: Kureys'i savaşa teşvik ederken Cebbâr b. Sahr, onu esir almıştır. Nevfel'i gören Hz. Ali, ona yönelmiş ve onu öldürmüştür.²¹⁵ Anlaşıldığına göre bu olay, savaş devam ediyorken ve Müslümanlar henüz toplu olarak esir almaya başlamamışken gerçekleşmiştir. Savaş esnasında düşmanlardan biriyle karşılaşan Hz. Ali, onu öldürmek için harekete geçmiştir. Savaşın esir alma safhası başlamadığından dolayı, esir listelerinde de yer almayan bu isim, kanaatimizce de esir

²⁰⁹ İrfan Aycan, "Nadr b. Hâris", *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2006), 32/280.

²¹⁰ Vâkıdî, *el-Megâzî*, 1/107; Aycan, "Nadr b. Hâris", 32/281.

²¹¹ Vâkıdî, *el-Megâzî*, 1/83.

²¹² Bk. Vâkıdî, *el-Megâzî*, 1/151.

²¹³ Vâkıdî, *el-Megâzî*, 1/83.

²¹⁴ Bk. Vâkıdî, *el-Megâzî*, 1/151.

²¹⁵ Vâkıdî, *el-Megâzî*, 1/91-92.

konumunda değerlendirilmemiştir. Nevfel b. Huveylid, Benî Esed'den ölenler başlığında geçmektedir.²¹⁶

Ma'bed b. Vehb: Ebû Bürde b. Niyâr tarafından esir alınmıştır. Ma'bed, Müslümanların galip gelemeyeceği yönünde sözler sarf ederken Hz. Ömer tarafından veya kendisini esir eden Ebû Bürde tarafından öldürülmüştür.²¹⁷ Anlaşıldığına göre bu olay da -Nevfel b. Huveylid'in olayında olduğu gibi- savaş devam ediyorken, Müslümanlar henüz toplu olarak esir almaya başlamamışken gerçekleşmiştir. Bu yüzden Ma'bed de kanaatimizce esir konumunda değerlendirilmemiştir. Ma'bed'le ilgili başka rivayetlerde ise -esir edilmesi söz konusu olmadan- Ebû Dücâne'yle çarpışırken bir çukura düşerek öldüğünden,²¹⁸ Hâlid b. Bükeyr ve İyâs b. Bükeyr'in onu öldürdüğünden²¹⁹ bahsedilmektedir. Ma'bed b. Vehb'in ismi, Benî Âmir b. Lüey'den ölenler başlığında geçmektedir.²²⁰

Huzeyfe b. Ebû Huzeyfe b. Muğîre: İbn Abdülber, Huzeyfe b. Ebû Huzeyfe b. Muğîre isminde bir esirden bahsetmektedir²²¹ ancak burada bir yanlışlık söz konusudur. Benî Mahzûm'dan olan bu kişi, Bedir'de ölenler arasındadır.²²² İbn Abdülber, Benî Mahzûm'dan esir edilen diğer isimlerle karıştırmış olabilir.

Tuayme b. Adî: Benî Nevfel'in ileri gelenlerinden Tuayme b. Adî; Mut'im b. Adî'nin kardeşi, Cübeyr b. Mut'im'in amcasıdır. Bazı kaynaklarda -Nadr ve Ukbe gibi- esir alındığı, yaptığı eziyetler ve haddi aşan düşmanlığı nedeniyle hakkında ölüm kararının verildiği, Hz. Peygamber'in emriyle Hz. Hamza'nın Tuayme'yi öldürdüğü geçmektedir.²²³ Esir listesinde Tuayme'den bahsetmeyen Belâzürî, eserinin başka bölümlerinde onun esir alındıktan sonra öldürüldüğünü dile getirmektedir.²²⁴ Tuayme'nin Bedir'de öldüğü bilinmektedir.²²⁵ Nadr ve Ukbe'nin olayını anlatan eserlerin bu bağlamda Tuayme'den bahsetmemesi, onun esir alınmadığı ve savaş esnasında Hz. Hamza tarafından öldürüldüğü bilgisinin daha doğru olduğu kanaatini uyandırmaktadır.²²⁶

Süheyl b. Beydâ / Sehl b. Beydâ: Süheyl b. Beydâ'nın Bedir esirleri arasında olduğu ve Abdullah b. Mes'ûd'un onun Müslümanlığına dair bir ifadeyle lehine şahitlik ettiği rivayet edilmektedir.²²⁷ Fakat bir karışıklık olduğu anlaşılmaktadır.

²¹⁶ Vâkıdî, *el-Megâzî*, 1/149; İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/253; Belâzürî, *Ensâbü'l-eshrâf*, 1/298.

²¹⁷ Vâkıdî, *el-Megâzî*, 1/105.

²¹⁸ Vâkıdî, *el-Megâzî*, 1/86.

²¹⁹ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/256.

²²⁰ Vâkıdî, *el-Megâzî*, 1/152; İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 256; Belâzürî, *Ensâbü'l-eshrâf*, 1/301.

²²¹ İbn Abdülber, *ed-Dürer*, 111.

²²² İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/256.

²²³ Belâzürî, *Ensâbü'l-eshrâf*, 1/153-154, 297; İbn Hazm, *Cevâmiu's-sîreti'n-nebeviyye*, 116.

²²⁴ Belâzürî, *Ensâbü'l-eshrâf*, 1/153-154, 297.

²²⁵ Vâkıdî, *el-Megâzî*, 1/148.

²²⁶ Bk. Halebî, *İnsânü'l-uyûn*, 2/257; Hâlid b. Dayfullah Şelâhî, *et-Tibyân fî tahrîci ve tevbîbi ehâdîsi Bulûgî'l-merâm* (Dârü'r-Risâleti'l-Âlemiyye, 2012), 11/37.

²²⁷ İbn Hacer, *el-İsâbe*, 3/174.

Zira Süheyl b. Beydâ, Habeş muhacirlerindendir. Bedir, Uhud, Hendek ve diğer gazvelerde Hz. Peygamber'le birlikte bulunmuş, Tebük Seferi dönüşünde vefat etmiştir.²²⁸ Vâkıdî ise, onun Habeş muhacirlerinden olup Bedir'de bulunmadığını söylemiştir. Rivayeti nakleden Vâkıdî, "Süheyl" olarak bahsedilen kişinin kardeşi "Sehl" olabileceği tahmininde bulunmuş²²⁹ ancak esirleri verdiği listede Süheyl veya Sehl b. Beydâ'dan bahsetmemiştir.

Sehl b. Beydâ'nın Mekke döneminde Müslüman olduğundan ve Kâbe'ye asılan boykot sahifesinin hükmünün nakzedilmesinde yer aldığından bahsedilmektedir.²³⁰ Mekke döneminde Müslümanlığını açığa vurduğu veya gizlediği yönünde farklı görüşler bulunmaktadır.²³¹ Sehl'in Abdullah b. Cahş Seriyyesi'nde bulunduğu dair bir bilgi vardır ancak bu seriyyede bulunan kişinin Sehl'den ziyade kardeşi Safvân b. Beydâ olduğu görülmektedir.²³² Süheyl b. Beydâ'nın kardeşinin isminin Safvân olduğu ve Safvân adındaki bu kişiden Sehl ismi ile bahsedilmesinin bir hata olduğu da söylenmiştir.²³³

Kardeş olan ve anneleri Beydâ ile künyelenen Sehl, Süheyl ve Safvân hakkında rivayet farklılıklarının olduğu, isimlerinin zaman zaman birbirleriyle karıştırıldığı anlaşılmaktadır. Bu karışıklıklardan hareketle ve müelliflerin Bedir esirlerini verdikleri listeye Süheyl veya Sehl'i koymamaları dikkate alınarak, ismi geçen iki kardeşin de esirler arasında olmadığı kanaati oluşmaktadır.

Âiz b. Sâib b. Uveymir: İbn Hişâm, Âiz b. Sâib'i Bedir'de ölenler arasında vermekte; esir alındığını, fidyesi verildikten sonra yarası sebebiyle yolda vefat ettiğini söylemektedir.²³⁴ Bu kişiyle alakalı bilgiler sınırlıdır, diğer ilk dönem kaynaklarında Bedir'de ölenler arasında verilmemiştir. Bedir'de ölenler ve esir edilenler arasında Âiz'i vermeyen Belâzürî, Benî Mahzûm'dan olan kişilerden bahsederken ona da ismen değinmiş, onun Bedir'de esir edildiğini ifade etmiştir.²³⁵ Bedir'de esir edildiğinden bahseden başka bir rivayete göre onun Müslüman olduğu ve Resûlullah'ın sohbetinde bulunduğu da söylenmektedir.²³⁶ Bedir esirleri listesinde yer almaması ve hakkında yeterli bilginin bulunmaması nedeniyle bu isim kanaatimizce esirler arasında sayılmamıştır.

Ümmü Hakîm bt. Harâm/Hızâm: İbnü'l-Esir, İbn Habîb'den naklen, "Ümmü Hakîm bt. Harâm/Hızâm" ismindeki bir kadından bahsetmektedir. Bu kadının Be-

²²⁸ İbn Sa'd, *et-Tabakat*, 3/317.

²²⁹ Vâkıdî, *el-Megâzî*, 1/110.

²³⁰ İbn Hacer, *el-İsâbe*, 3/162.

²³¹ İbn Abdülber, *el-İstîâb*, 2/659-660.

²³² Ebû Nuaym Ahmed b. Abdullah b. İshak İsfahânî Ebû Nuaym İsfahânî, *Ma'rifetü's-sahâbe*, thk. Âdil b. Yûsuf el-Azzazi (Riyad: Dârü'l-Vatan, 1998), 3/1504.

²³³ İbn Hacer, *el-İsâbe*, 3/163.

²³⁴ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 2/256.

²³⁵ Belâzürî, *Ensâbü'l-êsrâf*, 10/242.

²³⁶ İbn Abdülber, *el-İstîâb*, 1/186; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, 1/349.

dir'de esir edildiğini, sonra Müslüman olarak Hz. Peygamber'e biat ettiğini söylemektedir.²³⁷ İbn Hacer, "bin" lafzı yerine yanlış yazım dolayısıyla "bint" dendiğini, bu kadının sahâbeden Hakîm b. Harâm'ın annesi olduğunu eklemektedir.²³⁸ Bir rivayette Hz. Peygamber'in bir münâdîsinin Bedir günü insanlara şöyle seslendiği nakledilmektedir: "Ümmü Hakîm'i kim esir ettiyse onu serbest bıraksın, Resûlullah (s.a.v.) ona eman vermiştir." Onu esir alan sahâbî bu sözleri işitince kadını derhâl serbest bırakmıştır.²³⁹ Hakkında başka bilgi bulunmayan bu isme temel kaynaklarda rastlanmamaktadır. Kureyş kadınlarının Bedir Savaşı'na katıldığına dair bir bilgiye ulaşılamaması ve bu ismin temel kaynaklarda bulunmaması, adı geçen kişinin esir alınıp alınmadığı konusunda şüpheleri beraberinde getirmektedir.

Sonuç

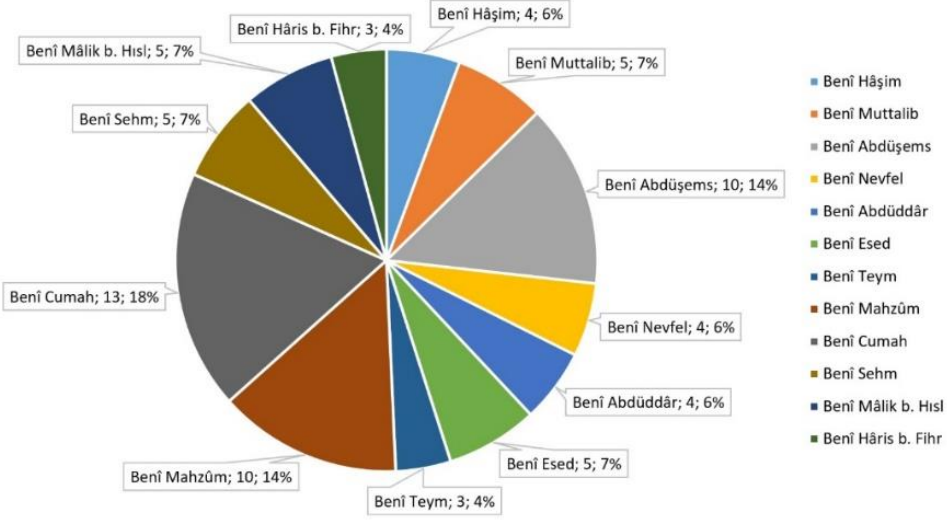
Bedir esirleri incelendiğinde, Kureyş'e mensup olan -Bedir Savaşı'na katılmayan Benî Adî ve Benî Zühre hariç- tüm kabile kollarından esirler olduğu göze çarpmaktadır. Kabilelere göre esir dağılımı şu şekildedir: Benî Hâşim'den biri halîf dört kişi, Benî Muttalib'den üçü halîf beş kişi, Benî Abdüşems'ten üçü halîf ve biri mevlâ on kişi, Benî Nevfel'den ikisi halîf ve biri mevlâ dört kişi, Benî Abdüddâr'dan ikisi halîf dört kişi, Benî Esed b. Abdülzâ'dan biri halîf beş kişi, Benî Teym'den biri halîf üç kişi, Benî Mahzûm'dan biri halîf on kişi, Benî Cumah'tan ikisi halîf, üçü mevlâ, biri köle on üç kişi, Benî Sehm'den biri mevlâ beş kişi, Benî Mâlik b. Hısl'dan beş kişi, Benî Hâris b. Fihri'den ikisi halîf üç kişi.²⁴⁰ En fazla esir veren kabilelerin Benî Abdüşems, Benî Mahzûm ve Benî Cumah olduğu gözlemlenmektedir. Bu kabilelerin daha fazla esir vermesi, savaşçı sayılarının diğer kabilelere göre daha yüksek olduğuna işaret etmektedir. Azılı müşriklerden Ukbe b. Ebû Muayt, Utbe b. Rebîa, Şeybe b. Rebîa Benî Abdüşems'in; Ebû Cehil Amr b. Hişâm Benî Mahzûm'un; Ümeyye b. Halef, Übey b. Halef Benî Cumah'ın söz sahibi isimleridir. Bu kişiler, savaşçı toplamada diğerlerinden fazla rol üstlenmiş, halîfleri ve mevlâları da dâhil pek çok kişiyi savaşa sürüklemiş olmalıdır. Bahsedilen kabilelerin esir sayılarının diğer kabilelerden fazla olması, bu sebebe dayandırılabilir.

²³⁷ İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, 7/309.

²³⁸ İbn Hacer, *el-İsâbe*, 8/380.

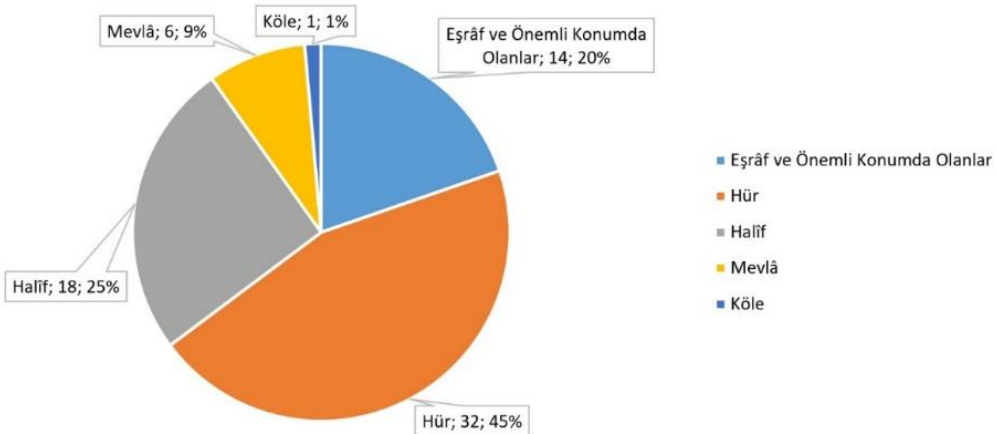
²³⁹ Ebû Bekr Abdullah b. Muhammed b. İbrâhim İbn Ebû Şeybe, *el-Kitâbü'l-Musannef fi'l-ehâdis ve'l-âsâr*, haz. Kemâl Yûsuf el-Hût (Lübnan: Dârü't-Tac, 1989), 7/362.

²⁴⁰ Utbe ve İbn Cahdem isimleriyle geçen kişi, tek esir kabul edilmiş; halîfi olduğu Benî Hâşim kabilesi içerisinde değerlendirilmiştir. Çalışmamızda ulaştığımız yetmiş bir esir sayısına da bu iki isim tek kişi olarak dâhil edilmiştir. Gerekçesi bu isimlerin altında yer alan değerlendirmelerde mevcuttur.

Tablo 1. Kabilelerine Göre Bedir Esirleri Grafiği

Tespit edilen yetmiş bir esir arasında on sekiz halîf, altı mevlâ, bir köle bulunmaktadır. Esirlerin üçte birini oluşturan bu kesimin, savaşa çok istekli olmadıkları anlaşılmaktadır. Bu kimseler, muhtemelen anlaşılması veya azatlısı olduğu kimselerin isteğiyle savaşa kerhen katılmışlardır. Halîf ve mevlâların birçoğunun savaştan sonraki durumları kaynaklara yansımamıştır. Toplumun ileri gelenlerinden sayılmamaları, önemli pozisyona sahip olmamaları nedeniyle, haklarındaki bilgilerin sınırlı olduğu düşünülebilir. Müslümanlarla Kureyş arasında gerçekleşen mücadeleye karışmak istemedikleri, bu sebeple Bedir sonrası olaylarda isimlerine rastlanmadığı söylenebilir. Toplumda önemli pozisyona sahip olmayan bu kimselerin pek çoğu hakkında -Bedir esirleri arasında isimlerinin geçmesi dışında- bilgiye ulaşılamamıştır.

Tablo 2. Bedir Esirlerinin Sosyal Konumları Grafiği

Esirlerden Ukbe b. Ebû Muayt, Nadr b. Hâris, Ümeyye b. Halef, Süheyl b. Amr; Kureyş'in ileri gelen isimlerindendir. Amr b. Ebû Süfyân, Velîd b. Velîd b. Muğîre, Ali b. Ümeyye b. Halef, Abdullah b. Übey b. Halef, Amr b. Übey b. Halef, Vehb b. Umeyr ise Kureyş'in söz sahibi kimselerinin çocuklarıdır. Bu isimler, Mekkelilerin önde gelenlerinden pek çok kişinin esirler arasında bulunduğunu göstermektedir.

Kureyş içinde önemli konuma sahip diğer esirler arasında Ebû Azze el-Cumahî, Ebû'l-Âs b. Rebî' ve Ebû Azîz b. Umeyr el-Abderî de bulunmaktadır. Ebû Azze meşhur bir şair, Hz. Peygamber'in damadı Ebû'l-Âs Kureyş'in işlerini teslim ettiği güvenilir bir tüccar, Ebû Azîz ise sancaktarlık vazifesini yerine getirenlerden biridir.

Esirler arasında bulunan Abbas b. Abdülmuttalib'in de Kureyş eşrafı arasında yer aldığı söylenebilir. Abbas b. Abdülmuttalib, zenginliği ve Kâbe ile ilgili görevleri nedeniyle toplum içinde saygın konuma sahip bir kimsedir

Funding / Finansman: This research received no external funding. / Bu araştırma herhangi bir dış fon almamıştır.

Conflicts of Interest / Çıkar Çatışması: The author declare no conflict of interest. / Yazar, herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Kaynakça

- Aycan, İrfan. "Nadr b. Hâris". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. 32/280-281. İstanbul: TDV Yayınları, 2006.
- Belâzürî, Ebû'l-Abbas Ahmed b. Yahyâ b. Câbir. *Ensâbü'l-eşrâf*. thk. Riyaz Zirikî - Süheyl Zekkâr. 13 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Fıkr, 1996.
- Ebû Nuaym İsfahânî, Ebû Nuaym Ahmed b. Abdullah b. İshak İsfahânî. *Ma'rifetü's-sahâbe*. thk. Âdil b. Yûsuf el-Azzazi. 7 Cilt. Riyad: Dârü'l-Vatan, 1998.
- Fâsî, Ebû't-Tayyib Takıyyüddin Muhammed b. Ahmed b. Ali. *el-İkdü's-semîn fi târihi'l-beledi'l-emîn*. thk. Muhammed Abdülkadir Atâ. 7 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1998.
- Halebî, Ebû'l-Ferec Nüreddin Ali b. İbrâhim b. Ahmed. *İnsânü'l-uyün fi sîreti'l-emîni'l-me'mûn = es-Sîretü'l-Halebiyye*. 3 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2006.
- Huşenî, Ebû Zer Mus'ab b. Ebî Bekr Muhammed b. Mes'ûd. *el-İmlâü'l-muhtasar fi şerhi garîbi's-siyer*. Beyrut - Lübnan: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, ts.
- İbn Abdülber en-Nemerî, Ebû Ömer Cemâlüddin Yûsuf b. Abdullah b. Muhammed Kurtubî. *ed-Dürer f'htisâri'l-megâzi ve's-siyer*. thk. Şevki Dayf. Kahire: Dârü'l-Ma'ârif, 1983
- İbn Abdülber en-Nemerî, Ebû Ömer Cemâlüddin Yûsuf b. Abdullah b. Muhammed Kurtubî. *el-İstîâb fi ma'rifeti'l-ashâb*. thk. Ali Muhammed el-Becavi. 4 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Cil, 1992.
- İbn Asâkir, Ebû'l-Kâsım Sikatüddin Ali b. Hasan b. Hibetullah. *Târîhu medîneti Dımaşk*. thk. Muhibbüddin Ebî Said Ömer b. Garame el-Amri. 80 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Fıkr, 1995.
- İbn Ebû Şeybe, Ebû Bekr Abdullah b. Muhammed b. İbrâhim. *el-Kitâbü'l-Musanef fi'l-ehâdis ve'l-âsâr*. haz. Kemâl Yûsuf el-Hût. 7 Cilt. Lübnan: Dârü't-Tac, 1. Basım, 1989.
- İbn Hacer el-Askalânî, Ebû'l-Fazl Şihâbüddin Ahmed b. Ali b. Muhammed. *el-İsâbe fi temyîzi's-sahâbe*. thk. Âdil Ahmed Abdülmevcûd - Ali Muhammed Muavvaz. 8 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1995.
- İbn Hazm, Ebû Muhammed b. Ali b. Ahmed b. Saîd ez-Zâhirî. *Cevâmiu's-sîreti'n-nebeviyye*. Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1983.
- İbn Hibbân, Ebû Hâtım Muhammed b. Hibbân b. Ahmed et-Temîmî. *Kitâbü's-sikât*. 9 Cilt. Haydarabad: Dâiretü'l-Maârifî'l-Osmaniyye, 1973.
- İbn Hişâm, Ebû Muhammed Cemâlüddin Abdülmelik. *es-Sîretü'n-nebeviyye*. thk. Taha Abdürraûf Sa'd. 2 Cilt. Şeriketü't-Tibâati'l-Fenniyyeti'l-Müttehide, ts.
- İbn Kâni', Ebû'l-Hüseyn Abdülbaki b. Kâni' b. Merzûk. *Mu'cemü's-sahâbe*. thk. Ebû Abdurrahman Salâh b. Salim Mısrati. 3 Cilt. Medine: Mektebetü'l-Gurabai'l-Eseriyye, 1997.
- İbn Kesîr, Ebû'l-Fidâ İsmâil. *el-Bidâye ve'n-nihâye*. 14 Cilt. Kahire: Matbaatü's-Saâde, ts.
- İbn Kuteybe, Ebû Muhammed Abdullah b. Müslim b. Kuteybe Dîneverî. *el-Maârif*. thk. Servet Ukkâşe. Kahire: el-Hey'etü'l-Mısrıyyetü'l-Âmme li'l-Kitâb, 1992.
- İbn Sa'd, Ebû Abdullah Muhammed b. Sa'd b. Men' ez-Zührî. *el-Cüz'ü'l-mütemmim li tabakati İbn Sa'd (et-tabakatü'r-râbia mine's-sahâbe min men esleme inde fethi Mekke ve mâ ba'dehâ)*. thk. Abdülazîz Abdullah es-Sellûmî. 2 Cilt. Tâif: Mektebetü's-Sâdık, 1995.
- İbn Sa'd, Ebû Abdullah Muhammed b. Sa'd b. Men' ez-Zührî. *et-Tabakatü'l-kubrâ*. 8 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1990.
- İbn Seyyidünnâs, Ebû'l-Feth Fethüddin Muhammed b. Muhammed. *Uyünü'l-eser fi funûni'l-megâzi ve's-şemâil ve's-siyer*. thk. İbrâhim Muhammed Ramazan. 2 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Kalem, 1. bs., 1993.
- İbn Şebbe, Ebû Zeyd Ömer b. Şebbe en-Nümeyrî el-Basrî. *Târîhu'l-Medîneti'l-münevver: ahbârü'l-Medîneti'l-münevver*. thk. Fehim Muhammed Şeltut. 4 Cilt. Cidde, 1978.

- İbnü'l-Cevzî, Ebü'l-Ferec Cemâlüddîn Abdurrahmân b. Ali b. Muhammed Bağdâdî. *el-Muntazam fî târihi'l-mülûk ve'l-ümem*. thk. Muhammed Abdülkadir Atâ - Mustafa Abdülkadir Atâ. 19 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1992.
- İbnü'l-Esîr, Ebü'l-Hasan İzzeddin Ali b. Muhammed b. Abdülkerim. *Üsdü'l-gâbe fî ma'rifeti's-sahâbe*. thk. Ali Muhammed Muavvaz - Âdil Ahmed Abdulmevcud. 8 Cilt. Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1994.
- Makrîzî, Ebü'l-Abbas Takıyyüddin Ahmed b. Ali b. Abdülkadir. *İmtâu'l-esmâ' bimâ li'n-nebî mine'l-ahvâl ve'l-emvâl ve'l-hafedeti ve'l-metâ'*. thk. Muhammed Abdülhamid en-Nemisi. 15 Cilt. Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1999.
- Mizzî, Ebü'l-Haccâc Cemâlüddin Yûsuf b. Abdurrahman b. Yûsuf. *Tehzîbü'l-Kemâl fî esmâi'r-ricâl*. thk. Beşşar Avvad Ma'ruf. 35 Cilt. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1987.
- Muhibbüddin Taberî, Ebü'l-Abbas (Ebû Ca'fer) Muhibbüddîn Ahmed b. Abdillâh b. Muhammed Mekkî. *Kitâbü'r-Riyâzü'n-nadire fî menâkibi'l-aşere*. 4 Cilt. Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 3. basım., ts.
- Müslim, Ebü'l-Hüseyn el-Kuşeyrî en-Nisâbü'rî Müslim b. el-Haccâc. *Sahih-i Müslim*. thk. Muhammed Fuâd Abdülbâkî. 5 Cilt. Kahire: Dâru İhyâi'l-Kütübi'l-Arabiyye, 1955.
- Süheyli, Ebü'l-Kâsım Abdurrahman b. Abdullah b. Ahmed. *er-Ravzü'l-ünûf fî şerhi's-sîreti'n-nebeviyye li-İbn Hişâm*. thk. Ömer Abdüsselâm es-Selâmî. 7 Cilt. Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, 2000.
- Şâmî, Ebü Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Yûsuf b. Ali b. Yûsuf Sâlihî. *Sübülü'l-hüdâ ve'r-reşâd fî sîreti hayri'l-ibâd*. thk. Âdil Ahmed Abdulmevcud - Ali Muhammed Muavvaz. 12 Cilt. Beyrut - Lübnan: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1993.
- Şelâhî, Hâlid b. Dayfullah. *et-Tibyân fî tahrîci ve tebvîbi ehâdisi Bulûgi'l-merâm*. 12 Cilt. Dârü'r-Risâleti'l-Âlemiyye, 1. Basım, 2012.
- Taberî, Ebû Ca'fer İbn Cerîr Muhammed b. Cerîr b. Yezîd. *Târîhu't-Taberî: Târîhu'l-ümem ve'l-mülûk*. thk. Muhammed Ebü'l-Fazl İbrâhim. 11 Cilt. Mısır: Dârü'l-Maârif, 1967.
- Vâkidî, Ebü Abdullah Muhammed b. Ömer b. Vâkid el-Eslemî. *el-Megâzî*. thk. Marsden Jones. 3 Cilt. Beyrut: Dârü'l-A'lemî, 3. Basım, 1989.
- Zehebî, Şemseddin Muhammed b. Ahmed b. Osman. *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*. 18 Cilt. Kahire: Dârü'l-Hadîs, 2006.
- Zübeyrî, Ebü Abdullah Mus'ab b. Abdullah b. Mus'ab. *Nesebü Kureys*. thk. E. Levi Provençal. Kahire: Dârü'l-Maârif, 3. bs., 1982.